„EŽERĖLIS“

PRITARTA
Šiaulių miesto savivaldybės mero
2025 m. liepos 22 d. potvarkiu Nr. M-1078

PATVIRTINTA
Šiaulių lopšelio-darželio „Ežerėlis“ direktoriaus
2025 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. V-86 (1.6)

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„EŽERĖLIO VAIKŲ PASAULIS“

Šiauliai, 2025 m.

TURINYS

I. Bendrosios nuostatos 3
1.1 Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si) 3
1.2 Ugdymą(si) grindžiančios vertybės 4
1.3 Vaikų poreikiai 5
1.4 Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai 6
1.5 Regiono ypatumai ir įstaigos savitumas 7
II. Ikimokyklinio ugdymo principai 9
III. Tikslas, uždaviniai, ugdymo(si) rezultatai 10
IV. Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos 13
4.1. Ugdymo(si) turinys, procesas 13
4.2. Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima 43
4.3. Ugdymo(si) aplinkos 44
V. Vaikų ugdymo(si) pažanga, ugdymo(si) tęstinumas 46
Literatūra 48

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Lopšelio-darželio „Ežerėlis“ (toliau – Lopšelis-darželis) ikimokyklinio ugdymo programa „Ežerėlio vaikų pasaulis“ (toliau – Programa) parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142, patvirtintomis „Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis” ir jos pakeitimais, atitinka Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo, Geros mokyklos koncepcijos ir kitų ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančių teisės aktų siekius, prioritetus, kokybės kriterijus bei juose vartojamas sąvokas bei atliepia šiuolaikinę vaiko raidos ir ugdymo(si) sampratą.

Programoje ikimokyklinio amžiaus vaikas suvokiamas kaip aktyvus, daugelį dalykų atrandantis pats, savu būdu ir laiku, turintis sumanymų, nuolat ieškantis naujų veiklų ir iššūkių, padedančių tobulėti. Mokytojas - paremiantis vaikų iniciatyvas, parinkdamas jiems aktualų turinį ir veiklas, nuolat stebintis, kuriantis naujas vaikų patirtis, generuojančias aplinkas, drąsinantis, padedantis. Turinys – dėmesys tikslingoms, iššūkius keliančioms ugdymo(si) aplinkoms, kontekstams, nepertraukiamam vaiko veikimui. Mokymas(is) – per patirties įgijimą, žaidimą, tyrinėjimą, eksperimentavimą, komunikavimą, personalizavimą. Mokytojas, vaikas, ugdymo(si) procesas ir ugdymo turinys yra nuolat sąveikaujančios dalys, kurios kartu kuria visuminį, prasmingą ir į vaiką orientuotą ugdymą.

1.1 POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ(SI)

Programoje pateikiamas požiūris į vaiką ir jo ugdymąsi vaikystėje, ikimokyklinio ugdymo(si) tikslas, vaikų pasiekimų sritys, visuminis, įtraukusis, žaidimu ir patirtine veikla grindžiamas ugdymo(si) procesas, ugdymo(si) kontekstai, ugdymo(si) sritys, vaikų ugdymosi pažangos stebėsena ir dokumentavimas. Programos turinys užtikrina kokybišką ikimokyklinį ugdymą(si) ir ugdymo(si) tęstinumą.

Kiekvieną vaiką priimame kaip unikalią asmenybę, turinčią neribotą potencialą augti, mokytis ir kurti. Visiems vaikams sukuriame galimybę sėkmingai augti ir tobulėti, suteikiant saugią, palaikančią aplinką, kurioje jie gali laisvai tyrinėti, išreikšti save ir ugdyti(s) savo galias.

Lopšelio-darželio ugdymo sistema remiasi konstruktyvizmo raidos teorija, kurios pagrindinis tikslas – užtikrinti vaikų visapusišką ugdymą(si), atsižvelgiant į jų prigimtines galias, patirtį, poreikius bei individualų mokymosi tempą. Ši raidos teorija atspindi lankstų ugdymo(si) procesą, pritaikytą individualiems vaikų poreikiams. Pedagogų nuomone, ugdymo centre yra *vaikas*, kuris pats kuria žinias; *mokytojas*, kaip palaikantis ugdytojas; *turinys*, lankstus, atliepiantis kiekvieno vaiko ugdymo(si) poreikius; *mokymasis*, aktyvus procesas vykstantis per patirtis ir atradimus.

Konstruktyvizmo teorija teigia, kad vaikai mokosi aktyviai konstruodami žinias per patirtį, tyrinėjimą ir socialinę sąveiką. Ši raidos teorija remiasi idėjomis, tokiomis kaip: mokymasis yra aktyvus procesas, vykstantis per patirtį ir atradimus; vaikai kuria savo žinias ne tik per turimą patirtį, bet ir socialinę sąveiką; mokytojas – fasilitatorius, kuris skatina ir paremia vaiko ugdymą(si), smalsumą, užduoda klausimus ir sudaro sąlygas tyrinėti, atsižvelgiant į tai kaip vaikas mokosi.

Konstruktyvizmo raidos teorija teigia, kad vaikai aktyviai konstruoja savo žinias ir supratimą apie pasaulį, remdamiesi asmenine patirtimi ir sąveika su aplinka. Vaikų ugdymui(si) svarbu nestruktūruotas žaidimas. Šios teorijos pagrindas – idėja, kad mokymasis yra dinamiškas ir vyksta ne pasyviai priimant informaciją, bet aktyviai kuriant prasmes.

Konstruktyvizmo teorija remiasi šiais pagrindiniais principais:

- *Aktyvus mokymasis* – vaikai nėra pasyvūs žinių gavėjai, jie patys aktyviai tyrinėja, atranda ir konstruoja savo supratimą apie pasaulį. Vaikas yra aktyvus žinių kūrėjas, kuris pats konstruoja savo žinojimą.
- *Patirtinis mokymasis* – vaikai mokosi per veiklą, eksperimentavimą, tyrinėjimą, problemų sprendimą.
- *Socialinė sąveika* – vaikai mokosi bendraudami su kitais, dalindamiesi idėjomis ir bendradarbiaudami.
- *Individualus mąstymo vystymasis* – kiekvienas vaikas mokosi savo tempu, remdamasis jau turimomis žiniomis ir patirtimi.
- *Kontekstų kūrimas* – ugdymo(si) kūrimas žaidimui ir patyriminiam ugdymui(si). Aplinka yra trečiasis ugdytojas.

1.2 UGDYMĄ(SI) GRINDŽIANČIOS VERTYBĖS

Pripažinta, kad ikimokyklinis amžius yra ypatingai svarbus vaiko asmenybės, socialinių įgūdžių, emocinio intelekto ir pažinimo gebėjimų formavimosi laikotarpis. Ugdymą(si) grindžiančių vertybių užtikrinimas šiame etape ne tik padeda vaikui augti harmoningoje aplinkoje, bet ir formuoja tvirtus pagrindus visam jo tolimesniam gyvenimui.

Lopšelio-darželio bendruomenės nuomone vaiko orumas ir gerovė yra kertiniai ugdymo(si) vertybių pamatai, nes jie būtini sėkmingam ugdymo(si) procesui. Mūsų kuriama lygiateisiška, saugi ir pagarbi aplinka plėtoja vaikų saviraišką, bendruomeniškumą ir kultūrinį tapatumą. Ugdymą grindžiame orumu, lygiateisiškumu, pagarba, įvairove ir kitomis svarbiomis vertybėmis. Šių vertybių ugdymas leidžia jiems augti atsakingais, empatiškais ir kūrybingais žmonėmis. Todėl mums svarbu kurti saugią, įtraukią bei vertybėmis grįstą aplinką, kurioje kiekvienas vaikas galėtų atsiskleisti ir jaustis svarbus. Visi šie aspektai kartu sudaro visapusišką, humanišką ir įtraukią ugdymo(si) sistemą, pagrįstą Lopšelio-darželio sutartomis prioritetinėmis vertybėmis:

1.3 VAIKŲ POREIKIAI

Ugdymo procesas grindžiamas pagarba ir jautrumu vaiko poreikiams. Tinkamai juos atliepus, vaikas jaučiasi saugus, laimingas ir motyvuotas augti. Užtikriname visapusišką vaikų gerovę, nes tai lemia jų teigiamą emocinę savijautą, mokymo(si) motyvaciją ir gebėjimą kurti santykius su aplinka.

Lopšelyje-darželyje ugdomi skirtingos socialinės padėties, kultūros, unikalių poreikių vaikai nuo 0 iki 6 metų.

Saugumo poreikis yra esminis tam, kad vaikas galėtų drąsiai tyrinėti pasaulį, mokytis ir bendrauti. Svarbu atsižvelgti į kiekvieno vaiko unikalius poreikius, norint užtikrinti visavertį vaiko tobulėjimą. Saugumas ir individualių poreikių atliepimas yra ypatingai svarbūs, nes be jų kiti poreikiai negali būti pilnavertiškai patenkinti. Žaidimas ir pažinimas skatina vaiko augimą bei mokymą(si), o draugystė ir bendravimas leidžia vaikui kurti santykius su kitais.

Lopšelyje-darželyje kiekvienam vaikui sudarytos optimalios sąlygos augti ir skleistis, užtikrinamas kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimas ir turtinimas:

- **saugumo poreikis** - jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Ugdant vaikus rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius pagal jų galias įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu;
- **unikalus poreikis** – vienintelis, retas, nepaprastas, tarp jų ir specialusis ugdymo(si) poreikis;
- **žaidimo poreikis** – turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė. Nuolat stebėdami ir tinkamoje situacijoje jautriai įsitraukdami į žaidimus, suaugusieji padeda vaikams augintis žaidimo gebėjimus;
- **draugysčių poreikis** – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Sukuriama ugdymo(si) aplinka, skatinanti vaikus tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti drauge;
- **komunikavimo poreikis** – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūriniu ir pan.). Vaikams sudaromos 4 sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiaisiais priemones ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus;
- **pažinimo džiaugsmo poreikis** – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis vaikai kuria ir perkuria savo teorijas apie pasaulį;

- **kūrybinės saviraiškos poreikis** – tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas. Kuriamos ir spontaniškų, ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių.

Visi vaikai, nepaisant jų gebėjimų, kalbos, poreikių ar patirčių turi teisę augti, žaisti, ugdytis ir jaustis saugiai mūsų bendruomenėje. Įtraukusis ugdymas Lopšelyje-darželyje reiškia pagarbą įvairovei: priimame kiekvieną vaiką, koks jis yra; teikiame pagalbą kiekvienam vaikui pagal jo individualius poreikius, aplinką, kurioje kiekvienas gali dalyvauti ir jaustis svarbus; teikiame ugdymą, kuris skatina draugystę, bendradarbiavimą ir empatiją.

Atvykus į Lopšelį-darželį unikalių poreikių turinčiam vaikui, susipažįstama su vaiko pomėgiais, interesais, jo patirtimi bendradarbiaujant su šeima, įvertinamos vaiko ugdymo(si) galios ir sunkumai. Esant vaiko ugdymo(si) sunkumams, numatomas pagalbos poreikis ugdymo procese, planuojamas jos teikimas švietimo pagalbos specialistų: logopedo, socialinio ir/ar specialaus pedagogo. Esant poreikiui, organizuojami judesio korekcijos specialisto individualūs, grupiniai judesio ir padėties korekcijos užsiėmimai. Vaiko įsitraukimui į ugdymo procesą talkina mokinio padėjėjas.

Mokytojas stebėjimo būdu atpažįsta vaiko unikalius poreikius, analizuoja, dokumentuoja bendradarbiaudamas su vaiko šeima, švietimo pagalbos specialistais. Siekiant padėti vaikui, turinčiam ugdymo(si) ar specialiųjų ugdymo(si) poreikių, kreipiamasi į Lopšelyje-darželyje veikiančią vaiko gerovės komisiją (VGK). Ši komisija vertina vaiko poreikius, planuoja reikalingą kryptingą pagalbą, priima sprendimus dėl tolimesnių žingsnių, rūpinasi saugia emocine aplinka, kuria tinklaveiką tarp ugdymo dalyvių, bendradarbiaudama su mokytojais, tėvais, pedagogine psichologine tarnyba, socialiniais darbuotojais. Vaikui, turinčiam ugdymo(si) sunkumų, atliekamas pirminis ugdymo(si) poreikių vertinimas, teikiami siūlymai Lopšelio-darželio vadovui dėl saugios ir vaikui palankios ugdymo(si) aplinkos kūrimo, vaikų socialinio ir emocinio ugdymo, prevencijos priemonių įgyvendinimo. VGK nusprendus, kad vaikui reikalingas ugdymo pritaikymas ir švietimo pagalba dėl Specialiųjų ugdymo(si) poreikių vertinimo, siūloma tėvams (globėjams) vaiko specialiuosius ugdymo(si) poreikius įvertinti Šiaulių pedagoginėje psichologinėje tarnyboje, kuri teikia konsultacijas bei rekomendacijas dėl ugdymo(si) būdų, metodų pritaikymo galimybių.

1.4 TĖVŲ (GLOBĖJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI

Lopšelio-darželio tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės tarpusavio bendradarbiavimas užtikrina, kad ugdymo įstaiga būtų atvira, įtrauki ir orientuota į vaikų gerovę. Veikiant bendruomenei išvien sukuriama palanki aplinka vaikų ugdymui(si), emocinei gerovei ir socialiniam augimui. Užtikrinant kokybišką ugdymą(si) ir darnią aplinką, siekiame atliepti visos bendruomenės poreikius, tokius kaip

vaikų saugumas, gerovė, kokybiškas ugdymas, bendradarbiavimas ir įtrauktis, specialistų pagalba bei sklandi komunikacija.

Įgyvendinant Šiaulių miesto Savivaldybės plėtros viziją: ŠIAULIAI – Saulės miestas – atviras, veržlus ir saugus, užtikrinamas aktyvios ir kūrybingos asmenybės ugdymas(is), švietimo ir ne švietimo paslaugų prieinamumas ir kokybė bei inovatyvios švietimo sistemos plėtojimas.

Tenkinant vietos bendruomenės ir tėvų (globėjų) poreikius, ugdymas organizuojamas:

- atsižvelgiant į vaiko individualias galias, poreikius ir raidos tempą;
- užtikrinant vaiko fizinį ir emocinį saugumą, formuojant sveikos gyvensenos įgūdžius;
- sistemingai dalinantis informacija tarp tėvų (globėjų) ir pedagogų apie vaiko ugdymą(si) bei suteikiant grįžtamąjį ryšį;
- taikant inovatyvius veiklos būdus ir metodus STEAM ugdyme;
- sudarant galimybę lanksčiam Lopšelio-darželio lankymui adaptacijos laikotarpiu;
- plėtojant bendradarbiavimą su vietos bendruomene dalyvaujant Šiaulių miesto renginiuose.

1.5 REGIONO YPATUMAI IR ĮSTAIGOS SAVITUMAS

Šiaulių regionas, įsikūręs šiaurinėje Lietuvos dalyje, turi keletą svarbių geografinių ir kultūrinių ypatumų. Miestas neturi didelių upių, tačiau pasižymi ežerais ir tvenkiniais, tokiais kaip Talkšos ežeras, Rėkyvos ežeras, Kulpės upelis ir mažesni intakai. Netoli Šiaulių yra Kurtuvėnų regioninis parkas, Kryžių kalnas. Miesto teritorijoje yra lankytinas Salduvės piliakalnis. Tai vertingos gamtinės erdvės, tinkamos edukacinei veiklai su vaikais. Miestą supantys miškai pasižymi tipiška Lietuvos mišriųjų miškų flora – pušynais, beržynais, eglynais. Juose gyvena dažni mūsų krašto gyvūnai: voverės, stirnos, kiškiai, paukščiai. Vaikams šios vietos suteikia puikią aplinką stebėjimui, pažinimui, gamtamokslinių įgūdžių mokymui. Šiauliai dar vadinami Saulės miestu. Svarbiausi kultūros objektai: Saulės laikrodžio aikštė, Chaimo Frenkelio vila, fotografijos muziejus, dviračių muziejus, Šiaulių dramos teatras ir kt. Šios kultūrinės erdvės stiprina vaikų kultūrinį tapatumą, ugdo pilietiškumą, supažindina su istorija ir vertybėmis.

Lopšelis-darželis įsikūręs erdvioje, įvairia augmenija turtingoje aplinkoje, kuri puikiai tinka patyriminiam, visuminiam ugdymui(si) bei aktyvioms žaidybinėms veikloms. Netoliese esantis Talkšos ežeras suteikia galimybę vaikams stebėti gamtos pokyčius, aiškintis jų priežastis, plėtoti žinias apie aplinką bei sportuoti.

Misija – skatinti dialogo kultūrą teikiant į kiekvieną vaiką orientuotą, visuminį, patirtine veikla ir žaidimu grindžiamą ugdymą(si).

Vizija – kontekstuali, daugiafunkcinė aplinka, kurioje kiekvienas vaikas aktyvus kūrėjas, tyrinėtojas, siekiantis savo asmenybės ūgties.

Siekiant kokybiško ugdymo, organizuojamas ugdymas ne Lopšelio-darželio aplinkoje į Šiaulių miesto ir apylinkių lankytinas vietas: Saulės laikrodžio aikštę, Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus katedra, vandentiekio bokštą, Jaunųjų gamtininkų centrą, Salduvės piliakalnį ir kt. Įvairios išvykos bei renginiai padeda vaikams gilinti žinias, stiprinti bendruomeniškumo jausmą, skatinti smalsumą, domėjimąsi Šiaulių miestu ir jo apylinkėmis.

Lopšelyje-darželyje veikia 11 vaikų grupių, iš kurių 9 ikimokyklinio ugdymo. Į šias grupes priimami vaikai iki 1 m., nuo 1 iki 3 ir nuo 3 iki 6 metų.

Lopšelyje-darželyje prioritetas teikiamas STEAM ugdymui: nuo 2020 m. prisijungė prie Europos STEM mokyklų tinklo, 2024 m. Lopšelio-darželio STEAM veikla įvertinta eksperto ženklu. Rengiami STEAM metiniai veiksmų planai, kurių tikslas - skatinti ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumą,

kritinį mąstymą ir problemų sprendimo gebėjimus, integruojant STEAM ugdymo kryptis per įvairias veiklas, projektus ir STEAM aplinkų kūrimą.

Lopšelis-darželis nuo 2024 metų dalyvauja Šiaulių miesto „STEAM darželis“ tinklaveikoje ir įgyvendina Lopšelio-darželio „STEAM darželis“ programą. Programa sudaryta pagal STEAM metodologiją, kuri integruoja gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, meno ir matematikos disciplinas. Šis šiuolaikinis mokymo metodas įtraukia kūrybiškumą, tyrinėjimą ir praktinį darbą, skatinant vaikų inovatyvumo ir problemų sprendimo gebėjimus.

Ugdymo(si) procese aktyviai taikomas projektinės veiklos metodas, kuris padeda vaikams įgyti reikalingų gebėjimų, kompetencijų, efektyviai spręsti iškilusius klausimus, analizuoti ir priimti sprendimus. Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai rengia, organizuoja bendruomenės, miesto, respublikinius, tarptautinius eTwinning, Erasmus+ ir kitus projektus bei juose dalyvauja.

Vaiko sveikatos stiprinimas įvardijamas kaip svarbi ugdymo(si) sritis, todėl daug dėmesio skiriama bendruomenės sveikos gyvensenos įgūdžių formavimui: vaikų fizinės ir emocinės sveikatos stiprinimui (bendradarbiavimas su sporto centrais, dalyvavimas projektuose „Sveikatiada“, „Futboliukas“, sveikatai palankios mitybos įpročių formavimas organizuojant ekologišką maitinimą ir kt.). Lopšelis-darželis nuo 2020 ir nuo 2025 metų pripažintas sveikatą stiprinančia mokykla. Ugdymas grindžiamas individualia sveikatos stiprinimo programa „Augu sveikas“, kurios tikslas – stiprinti vaiko psichinę, fizinę ir dvasinę sveikatą, siekiant jų darnos, ugdyti sveikos ir saugios gyvensenos įgūdžius.

Lopšelyje-darželyje „Ežerėlis“ dirba kvalifikuoti ikimokyklinio ugdymo mokytojai, meninio ugdymo mokytojas, judesio korekcijos specialistas, mokinio padėjėjai, švietimo pagalbos specialistai: logopedas, specialusis pedagogas, socialinis pedagogas. Įgyvendinant mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų atestacijos programas, mokytojai, švietimo pagalbos specialistai įgyja aukštesnes kvalifikacijos kategorijas. Siekiant pedagogų tobulėjimo, dalyvaujama kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, dalinamasi gerąja darbo patirtimi.

Pedagogai yra kompetentingi savo srities specialistai, užtikrinantys kokybišką vaikų ugdymo(si) sėkmę, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko raidą, poreikius, ugdymo(si) būdus. Mokytojas pasitiki vaiko natūraliomis galiomis augti ir ugdytis, sudaro sąlygas prigimtinėms galioms plėtotis, kuria galimybes skleistis vaikų individualumui, pripažįsta vaiką kaip aktyvų ugdymosi turinio ir proceso kūrimo dalyvį. Pedagogai nuolat susipažįsta su švietimo naujovėmis, kuria ir įgyvendina projektus, taiko savo žinias, patirtį ir gebėjimus plačiame ugdymo(si) kontekste. Jie reflektuoja savo veiklą, skleidžia inovatyvią savo darbo patirtį miesto, šalies ir tarptautiniuose seminaruose, konferencijose, metodinėse dienose, projektuose. Derinami mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir tėvų (globėjų) lūkesčiai dėl kryptingo įsitraukimo į vaiko ugdymo(si) procesą.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Lopšelio-darželio Programa parengta vadovaujantis ikimokyklinio ugdymo principais, kurie užtikrina, kad ugdymo(si) procesas būtų visapusiškas ir orientuotas į visų vaikų poreikius bei skatintų harmoningą jų vystymąsi. Principai atliepia Lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo kryptį:

- **ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas.** Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si);
- **vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas.** Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos;
- **žaismės principas.** Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla;
- **sociokultūrinio kryptingumo principas.** Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei;
- **integralumo principas.** Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas;
- **įtraukties principas.** Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę;
- **kontekstualumo principas.** Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo;
- **vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas.** Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus;
- **lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas**. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną čia ir dabar momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui;
- **reflektyvaus ugdymo(si) principas.** Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvarsto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si);
- **šeimos ir mokyklos partnerystės principas.** Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

III. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius **STEAM veikla grindžiamus** edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

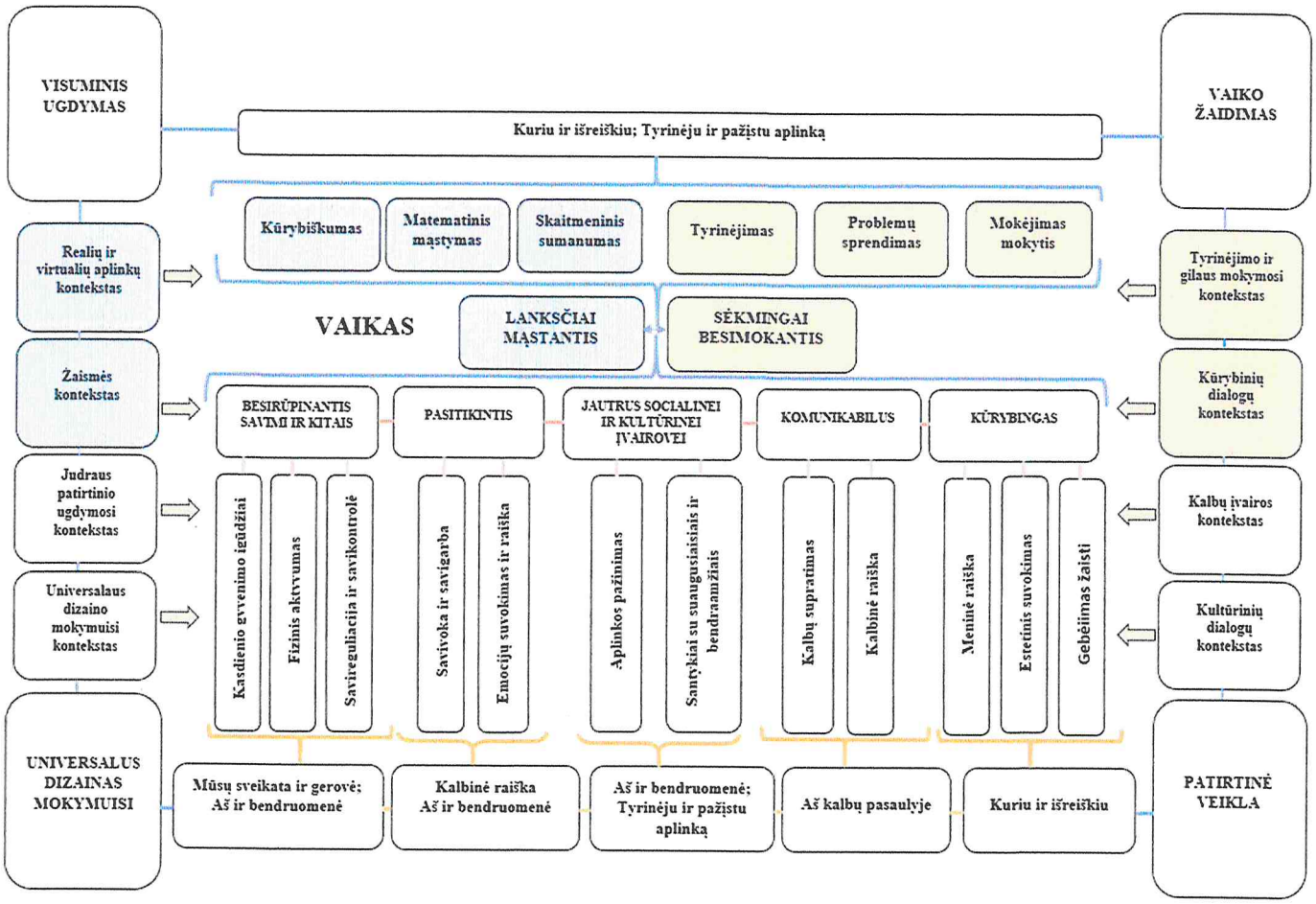
Uždaviniai:

- Integruoti STEAM ugdymo principus į kasdienes vaikų veiklas, sudarant sąlygas tyrinėjimui, eksperimentavimui ir problemų sprendimui.
- Stiprinti vaikų socialinius ir emocinius gebėjimus, ugdant pasitikėjimo savimi, rūpinimosi savimi ir kitais įgūdžius.
- Plėtoti vaikų komunikavimo ir bendradarbiavimo įgūdžius, suteikiant galimybes reikšti mintis įvairiomis formomis (verbaline, neverbaline, menine, skaitmenine).
- Puoselėti vaikų socialinį ir kultūrinį jautrumą, supažindinant vaikus su skirtingomis kultūromis, tradicijomis ir socialinėmis normomis.
- Plėtoti vaikų mokėjimo mokytis gebėjimus, ugdant smalsumą ir savarankiškumą.
- Kurti įtraukius edukacinius kontekstus, skatinančius vaikų iniciatyvumą, saviraišką ir kūrybiškumą.
- Formuoti lankstaus mąstymo ir kūrybiškumo pradmenis, skatinant problemų sprendimą, eksperimentavimą ir kritinį mąstymą.
- Užtikrinti kiekvieno vaiko ugdymo(si) sėkmę, sudaryti galimybę vaikams skirtingais būdais pademonstruoti pasiekimus bei daromą pažangą ir juos sistemingai stebėti, fiksuoti, dokumentuoti, analizuoti ir aptarti su tėvais (globėjais) bei kitais su vaiko ugdymu susijusiais asmenimis.

Ikimokyklinio ugdymo(si) rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymo(si) procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Pasiekimai suskirstyti į 18 pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią vaiko galių ūgtį: kasdienio gyvenimo įgūdžiai; fizinis aktyvumas; emocijų suvokimas ir raiška; savireguliacija ir savikontrolė; savivoka ir savigarba; santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais; aplinkos pažinimas; matematinis mąstymas; skaitmeninis sumanumas; kalbų supratimas; kalbinė raiška; estetinis suvokimas; meninė raiška; kūrybiškumas; tyrinėjimas; problemų sprendimas; gebėjimas žaisti; mokėjimas mokytis.

Atsižvelgiant į ugdomas septynias vaiko galias (pasitikintis, lanksčiai mąstantis, komunikabilus, kūrybingas, sėkmingai besimokantis, jautrus socialinei ir kultūrinei įvairovei, besirūpinantis savimi ir kitais), pasiekimų sritys sugrupuotos į stambesnius blokus bei pateiktos sąsajos su penkiomis ugdymo(si) sritimis („Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“).

Atliepiant Lopšelio-darželio pasirinktą STEAM ugdymo kryptį, susitarta dėl prioritetinių lanksčiai mąstančio ir sėkmingai besimokančio vaiko galių (žr. 1 pav. Programos konceptualus modelis).

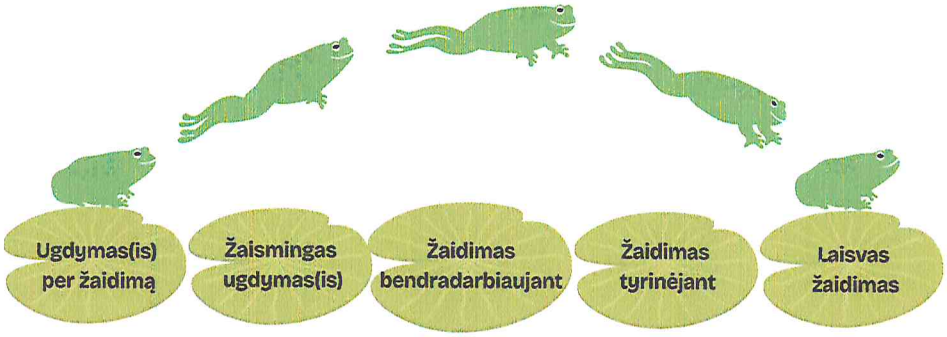

1 pav. Programos konceptualus modelis

Programos konceptualų modelį sudaro septynios vaiko galios, aštuoniolika pasiekimų sričių, penkios ugdymo(si) sritys, aštuoni ugdymo(si) kontekstai. Vaikas ir vaiko galios yra pačiame ugdymo(si) centre.

Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra grindžiamas visuminiu ugdymu, universaliu dizainu mokymuisi, vaiko žaidimu ir patirtine veikla. Patirtinė veikla – tai mokymo(si) būdas, kai žinios ir įgūdžiai įgyjami per asmeninę patirtį, aktyvų dalyvavimą ir praktinę veiklą. Ji skatina vaiko smalsumą, kūrybiškumą ir savarankišką mąstymą, leidžiant mokytis iš realių situacijų ir refleksijos. Visuminis ugdymas(is) lemia vaikų emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos bei kūrybos potencinių galių harmoningą plėtojimąsi. Universaliu dizainu mokymuisi siekiama užtikrinti prieinamumą visiems vaikams, atsižvelgiant į jų gebėjimus, poreikius bei mokymosi stilių. Lopšelyje-darželyje vaikams pateikiama informacija keliais būdais, skatinamas įsitraukimas bei barjerų ugdyme mažinimas.

Žaidimas – pagrindinė vaiko veikla. Vaiko žaidimas yra vaiko kalba, natūrali, paties kuriama ir valdoma. Žaidimas gali būti inicijuojamas vaiko ir suaugusiojo atsižvelgiant į vaiko interesus, poreikius. Vaiko inicijuojamas žaidimas – laisvas žaidimas, kurio metu vaikai žaidžia individualiai arba grupelėse, kurdami siužetus, savo taisykles. Lopšelyje-darželyje plėtojama žaidimo kultūra, skatinanti žaisti, kurti, tyrinėti ir bendradarbiauti (žr. 2 pav. Žaidimas ugdymo(si) procese).

2 pav. Žaidimas ugdymo(si) procese

Lopšelyje-darželyje viena iš svarbiausių vaikų saviraiškos ir visapusiško ugdymo(si) formų yra naratyvinis žaidimas, kuris skatina vaikus kurti ir pasakoti istorijas, tampančias ne tik klausymo objektu, bet ir kūrybiniu impulsu. Vaikams jis atveria duris į vaizduotės pasaulį, kuriame jie patys tampa veikėjais, pasakotojais, siužeto kūrėjais. Naratyvinis žaidimas dažnu atveju prasideda nuo pasakos skaitymo, po kurio vaikai yra kviečiami aptarti veikėjus, įvykius, emocijas, o tuomet laisvai ir kūrybiškai atkurti arba savaip perkurti pasakos siužetą žaidybinėje aplinkoje. Tokiu būdu lavinami vaikų kalbiniai, kūrybiniai, socialiniai bei emociniai gebėjimai, stiprinamas pasitikėjimas savimi. Pedagogai šiame procese dalyvauja kaip jautrūs stebėtojai ar žaidimo bendraautoriai, kurie padeda vaikams plėtoti pasakojimą, palaiko žaidimo ritmą, paskatina bendradarbiavimą tarp vaikų. Vaikams paliekama erdvė iniciatyvai, kūrybai ir spontaniškiems sprendimams. Tikime, kad per pasaką ir naratyvinį žaidimą vaikai ne tik lavina kalbą bei vaizduotę, bet ir mokosi pažinti save, suprasti kitus bei kurti prasmingus ryšius.

IV. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

4.1. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS

Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos yra esminiai tarpusavyje sąveikaujantys komponentai, lemiantys visapusišką vaiko ugdymą(si). Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) turinys parengtas vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis (2023), atskleidžiant vaiko galių plėtotę per ugdymo(si) sritis ir jas apimančias pasiekimų sritis. Pasiekimai į grupes sujungti pagal tiksle numatytas vaiko galias ir nurodytos, kokios pasiekimų sritys apima šį vaikų gebėjimą. Lentelėje pateikiamos visos pasiekimų sritys, kurias numatyta galia apima. Ugdymo(si) gairės pateikiamos iš vaiko perspektyvos. Kiekvienai auginamai vaiko galiai pateikti ugdymo(si) kontekstai, pedagogo vaidmuo, ugdymo strategijos, metodai ir būdai.

LANKSČIAI MĄSTANTIS
Ugdymosi turinys 0-3 metų vaikams

Ugdymo(si) sritys: „Tyrinėju ir pažįstu aplinką", „Kuriu ir išreiškiu"	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
KŪRYBIŠKUMAS **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. **Esminiai gebėjimai.** Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	***„Kuriu ir išreiškiu" turinio aspektai: žaidimo raiška, dailės raiška, muzikos raiška, šokio raiška, teatro raiška.*** Spontaniškai tyrinėja, eksperimentuoja, išbando kūrybines medžiagas, priemones ir įvairias veiklos formas, veikdamas spontaniškai ar įsitraukdamas į organizuotas veiklas. Žaidžia, imituoja, improvizuoja, komponuoja, aranžuoja, modeliuoja, pritaiko, interpretuoja, reflektuoja. Atlieka tai, ką pats sukuria, ir tai, ką išmoksta iš kitų. Juda natūraliai, džiaugsmingai, judesys yra spontaniškas, neturintis struktūros. Judesio kalba išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį. Tiria, veikia bandymų ir klaidų keliu, džiaugiasi naujais atradimais, susipažįsta su tuo, ko iki tol nebuvo regėjęs ir patyręs. Lauke taškosi balose, voliojasi sniege, čežena po nukritusius nuo medžių lapus, vaikščioja basomis po smėlį, žaidžia su vandeniu, jį pilsto, laisto ir pan. Panaudodamas gamtines, įvairias buitines medžiagas kuria naujus, netikėtus produktus.
MATEMATINIS MĄSTYMAS **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. **Esminiai gebėjimai.** Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai	***„Tyrinėju ir pažįstu aplinką" turinio aspektas: skaičiavimas ir modeliavimas.*** **Atrandu skaičius ir skaičiavimo būdus:** stebi ir yra įtraukiamas į situacijas, kuriose minimi skaičiai, yra skaičiuojama. Padedamas mokytojo atranda, kad „vienetą" galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaičius reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. **Ką apie mus ir įvykius sako duomenys:** nuspėjamai reaguoja į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti. Suvokimą, kad įvykis pastovus ugdosi žaisdamas su medžiagomis ar objektais, kurie susiję su priežastimi ir pasekmėmis. Dienotvarkėje klijuoja numatomų įvykių paveikslėlius, atrenka reikalingus ingredientus maistui ruošti.

pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	***„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ turinio aspektas: matematiniai erdvės tyrinėjimai.*** **Matavimai kasdienėje aplinkoje:** įsitraukia į žaismingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti. Kalbindamas suaugusiųjų supranta, ką reiškia „pilnas“ ir „tuščias“. Įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio (pločio, aukščio), masės, tūrio palyginimo veiklas. Daiktų ilgį (plotį, aukštį) palygina netiesiogiai, daiktus sugretindamas. Daiktų mases palygina daiktus kilnodamas. Spėja, kuriame inde telpa daugiau vandens, o spėjimą patikrina vandenį perpildamas iš vieno indo į kitą. **Eksperimentai su geometrinėmis figūromis:** įsitraukia į aplinkoje esančių daiktų ir objektų tyrinėjimą. Kalbindamas suaugusiojo, ima reaguoti į tokią daiktų savybę kaip forma, spalva vis geriau suprasdamas, kai apie daiktą sakoma: „toks pat“, „panašus“, „skiriasi“, „kitoks“. Atranda, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti. **Kaip apibūdinti vietą ir padėtį:** nuolat dalyvauja įvairiuose judriuose žaidimuose ir veiklose, kuriose laikomasi nurodymų dėl judėjimo krypties ar buvimo vietos. Žaisdamas ir eksperimentuodamas vidaus ir lauko aplinkose, įvairiose situacijose kalbinamas mokytojo, įgyja vis daugiau patirties duoti nurodymus dėl objekto judėjimo krypties (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietos arba sekti kitų atitinkamus nurodymus.
SKAITMENINIS SUMANUMAS **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. **Esminiai gebėjimai.** Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	***„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ turinio aspektas: skaitmeninių technologijų pasaulis.*** **Skaitmeninis raštingumas:** žaisdamas, tyrinėdamas aplinką, domisi grupėje ir Lopšelyje-darželyje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.) **Veiksmų sekos ir problemų sprendimas:** atlieka dviejų nesudėtingų, jam suprantamų veiksmų sekas.
Pasiekimų aprašas: https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf	

Ugdymosi turinys 4-6 metų vaikams

Ugdymo(si) sritys: „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
KŪRYBIŠKUMAS **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. **Esminiai gebėjimai.** Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	***„Kuriu ir išreiškiu“ turinio aspektai: žaidimo raiška, dailės raiška, muzikos raiška, šokio raiška, teatro raiška.*** Kuria savo žaidimus ir juos žaidžia su grupės draugais ir mokytojais. Savarankiškai žaisdamas ir kurdamas vis naujus žaidimus sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes. Šokdamas tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais, generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui. Patiria džiaugsmą kurdamas įvairias dvimates ir trimates figūras, objektus ir kompozicijas iš įvairaus dydžio įprastų ir netikėtų priemonių bei medžiagų. Drauge su suaugusiaisiais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose (tradicinėse šventėse, pasakų vaidinimuose su lėlėmis ir pan.). Domisi ir atsako į fantastinius, neįprastus klausimus (pavyzdžiui, kas būtų, jei išnyktų visi suaugusieji, ką daryti, kad visi žmonės būtų laimingi), sugalvoja ir išvardina kuo daugiau daikto naudojimo būdų (pavyzdžiui, kaip dar galima panaudoti plastikinius butelius). Suvaidina kokį nors trumpą siužetą, o kiti spėja, kas ten vaizduojama, kuria pasakas sėdint ratu, piešia fantastinius gyvūnus, perkuria pasakas.
MATEMATINIS MĄSTYMAS **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. **Esminiai gebėjimai.** Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	***„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ turinio aspektas: skaičiavimas ir modeliavimas.*** **Atrandu skaičius ir skaičiavimo būdus:** įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama pridedant po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. Naudodamas fizines ir skaitmenines priemones, kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus (skaitmenis, piešinius, schemas). Skaičiavimo užduotis atlieka jas suvaidindamas, nupiešdamas, parodydamas gestais, manipuliuodamas daiktais. Įsitraukia į mokytojo inicijuotus žaidimus, kuriuose skaičiuojama į priekį ir atgal, pradedama skaičiuoti nuo bet kurio skaičiaus (10-ies ribose). Savo aplinkoje įsitraukia į skaičiavimo uždavinių sprendimą. Veikdamas mokytojo sukurtuose kontekstuose, mokosi samprotauti, kūrybiškai taikyti įgytą skaičiavimo patirtį. **Ką apie mus ir įvykius sako duomenys:** drauge su suaugusiuoju mokosi apie artimiausią aplinką kelti klausimus. Stebėdamas mokytoją, jo kalbinamas mokosi piešinyje, diagramoje ar schemoje pavaizduotus duomenis suprasti, apibūdinti, interpretuoti. Kartojant eksperimentus ir apklausas pradeda suprasti, kad šalia įprastų, iš anksto nuspėjamų įvykių esama ir atsitiktinių. ***„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ turinio aspektas: matematiniai erdvės tyrinėjimai.*** **Matavimai kasdienėje aplinkoje:** įsitraukia į suaugusiųjų inicijuotas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip galima palyginti daiktų ilgį (plotį, aukštį) arba tūrį, kai daiktų sugretinti neįmanoma. Atranda dydžių palyginimo būdus, diskutuoja, dalinasi savo pastebėjimais ir kartu sparčiai plečia su ilgio, masės, tūrio matavimu susijusį žodyną. **Eksperimentai su geometrinėmis figūromis:**

	tyrinėdamas aplinką atranda, kiek daug erdvinės informacijos yra aplink: panašumo, elementų išdėstymo, atsikartojimo, formos bendrumo. Stebėdamas, pažindamas, spontaniškai ar tikslingai tyrinėdamas realioje ar virtualioje aplinkoje pateiktus, atrastus ar pastebėtus matematinius objektus, atpažįsta dvimates figūras (skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį), trimates figūras (kubą, rutulį), mokosi apibūdinti ir palyginti pagrindinius elementus, grupuoti (pagal vieną požymį), komponuoti, konstruoti skirtingų dydžių figūrų sekas. Eksperimentuoja su veidrodiniais paviršiais, taškiniais šviesos šaltiniais, stebi, tyrinėja dvimačių ir trimačių geometrinių objektų atvaizdus. **Kaip apibūdinti vietą ir padėtį:** žaidžia, eksperimentuoja vidaus ir lauko aplinkose. Mokytojo padedamas, su sekos modeliais susipažįsta nuosekliai, mokosi atpažinti, nukopijuoti, pratęsti seką, rasti jos trūkstamą narį, sukurti kitą to paties modelio sekos pavyzdį.
SKAITMENINIS SUMANUMAS **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. **Esminiai gebėjimai.** Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	***„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ turinio aspektas: skaitmeninių technologijų pasaulis.*** **Skaitmeninis raštingumas:** mokytojų padedamas, iki pusės valandos per dieną ribojant laiką, praleidžiamą prie ekranų, naudojasi jo amžių atitinkančiomis prasmingomis, ugdymą(si) papildančiomis skaitmeninėmis technologijomis ir skaitmeniniu turiniu (vaizdo įrašais, žaidimais, garsinėmis knygelėmis, ugdomosiomis programėlėmis ir kt.), žaisdamas ir pažindamas aplinką. Įsitraukia į įvairias mokytojo paskatintas kūrybines, tyrinėjimo ir judrias veiklas, vykstančias realios ir virtualios aplinkos kontekstuose. Mokytojo padedamas naudojasi išmaniaisiais įrenginiais, realiu laiku jungdamasis prie nuotolinių įrenginių ir informacinių svetainių. Skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo, virtualaus bendravimo taisykles sužino ir mokosi taikyti jas aptardamas su suaugusiuoju, nagrinėjant įvairias situacijas ir pavyzdžius. **Veiksmų sekos ir problemų sprendimas:** veiksmų sekas (algoritmus) problemoms spręsti suvokia ir elementariai taiko stebėdamas, žaisdamas, nagrinėdamas ir įvardindamas įvairių procesų, kasdienių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais, veiksmų eiliškumą, susitarimus-taisykles. Žaidžia, konstruoja, dalyvauja projektinėse ir kt. veiklose, pasidalindami didelį darbą į dalis, pasiskirstydami komandos narių vaidmenis ir veiksmus. Siekdamas rezultato ir naudodamasis realiais objektais kaip simboliais (kaladėlėmis, akmenukais ir kt.) dėlioja ir atlieka veiksmų seką. Žaisdamas, konstruodamas bando sudėlioti veiksmų seką, kurias atlieka skaitmeniniai objektai. Programuoja paprasčiausias animacijas, žaidimus, dėlioja komandų blokų sekas ir jas vykdo.
Pasiekimų aprašas: https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf	

UGDYMOSI KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI
Kontekstai: tyrinėjimo ir gilaus mokymosi; realių ir virtualių aplinkų; žaismės; kūrybinių dialogų; universalaus dizaino mokymuisi. **Pedagogo vaidmuo ir ugdymo strategijos:** palaiko vaikų kūrybos procesą; sudaro sąlygas vaikui laisvai, spontaniškai veikti, kurti įvairiais būdais bei priemonėmis; parenka patirtinius ugdymo(si) metodus matematiniam mąstymui, aktualias, prasmingas, vaikų amžiui pritaikytas skaitmeninių technologijų priemones; aptaria su vaikais skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo taisykles. **Metodai, būdai**: tyrinėjimai, eksperimentavimai, išbandant kūrybines medžiagas; vaizduotės, kūrybiniai ir improvizaciniai žaidimai; judrieji žaidimai erdvės, laiko suvokimo ugdymui(si); didaktinių ugdomojo pobūdžio žaidimų kūrimas; IT priemonių naudojimas: robotukai, interaktyvios grindys ir lentos, išmanieji gaubliai, bee-bot bitutės, merge cube, planšetės, skaitmeninis mikroskopas; IT programėlių naudojimas: https://ziburelis.lt/, www.frepy.eu, https://www.sudedu.lt/LT/apie, https://wordwall.net/lt; IT ugdymo priemonių kūrimas kartu su ugdytiniais; diskusija aktualiomis temomis iš vaiko perspektyvos; matematinių ir skaitmeninės kalbos simbolių aiškinimasis; informacinių tekstų klausymas; modeliavimas susipažįstant su sekų modeliais; atliktos veiklos reflektavimas.
Rekomendacijų leidinio pedagogams „Zaismė ir atradimai“ idėjos: **0-3 metų vaikams** ➢ knygelė „Korys“, idėjos: „Linijų karalystėje“, p. 8-13; „Sekos ritmu“ p. 14-18; „Vizualinis figūrų derinimas“ p. 23-27; ➢ knygelė „Mokymosi veidrodis“, idėjos: „Kaip man lengviau suprasti ir kurti?“, p. 28-34; „Popieriaus ir molio dialogas“ p. 19-24; ➢ knygelė „Medžiagų dialogai“, idėjos: „Tekstilės ir pirštukų dialogas“, p. 8-12; „Radinių dialogas“, p.13-17; „Popieriaus ir molio dialogas“ p. 19-24. ➢ knygelė „Atradimų takelis“, idėjos: „Pypt! Šitas tinka!“, p. 18-21; „Skylučių tyrinėjimas“ p. 39-45; „Gamtos radinių kraitelė“ p. 46-50. **3-6 metų vaikams** ➢ knygelė „Dėlionių kilimas“, idėjos: „Dvimatės ir trimatės figūros“ p. 8-12; „Figūrų kilimas“ p.18-22; „Skaičiavimo bokštai“ p.37-39; „Vaivorykštės tiltas“, p. 30-46; ➢ knygelė „Kūrybiniai dialogai“, idėjos: „Vielos ir polietileno dialogas“, p. 14-18; „Daikto ir piešinio dialogas“ p. 25-29; „Judesio ir grafinės raiškos dialogas“ p. 30-34; „Judesio ir molio dialogas“ p. 35-38. ➢ knygelė „Judantis pasaulis“, idėjos: „Pasakyk ir aš padarysiu!“, p. 44-48; „Judantis skambantis kūnas“ p. 37- 43, „Aš – vienas, mes – dviese ar trise“ p. 30 – 37. ➢ knygelė „Pakylėta kasdienybė“, idėjos: „Aplinkos estetika“ p. 8-16; „Įsitraukimai ir kontekstai“ p. 17-21; „Piešinių turinys“ p. 22-29. ➢ knygelė „Realybių žaismė“, idėjos: „Rask, kur tai yra?“ p. 9-12 ; „Boružėlės nuotykiai“ p. 13-17; „Atsakingas elgesys skaitmeninėje erdvėje“ p. 47-50; „Stebuklingas kubas“ p.18-22, „Realybių susitikimas“ p. 23-27; „Skaitmeninio veikėjo kūrimas“ p. 28-31; „Atgiję piešiniai“ p. 32-36; „Prabilę piešiniai“ p. 37-41; „Skaitmeninių technologijų kalba“ p. 42-46.

SĖKMINGAI BESIMOKANTIS
Ugdymosi turinys 0-3 metų vaikams

Ugdymo(si) sritys: „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
TYRINĖJIMAS **Vertybinė nuostata.** Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. **Esminiai gebėjimai.** Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	***„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ turinio aspektas: mane supantys daiktai.*** **Atrandu daiktus:** daiktus tyrinėja griebdamas, liesdamas, mesdamas, kišdamas į burną, kramtydamas. Domisi judančiais, garsus skleidžiančiais, ryškių spalvų daiktais. 2-3 metų daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodamas rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones. **Daiktai ir kasdienybė:** žaisdamas ir tyrinėdamas pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus (žaislai, baldai, knygos ir kt.), patiria, kad daiktai turi požymius (forma, dydis, spalva, tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos – kietos, skaidrios – neskaidrios, lengvos – sunkios).
PROBLEMŲ SPRENDIMAS **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. **Esminiai gebėjimai.** Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško įvairių problemos sprendimo būdų ir išeities, apsvarsto ir pasirenka tinkamus problemos sprendimo būdus konkrečiai situacijai spręsti, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.	***„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ turinio aspektai: mane supantys daiktai, mane supanti gyvybė, skaičiavimas ir modeliavimas, matematiniai erdvės tyrinėjimai, skaitmeninių technologijų pasaulis.*** Savarankiškai bando įveikti iššūkį ar problemą, išbando jau žinomus ar naujai sugalvotus veikimo būdus, stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti, išbando jų naudojamus būdus. Atkreipia dėmesį į savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau arba prašo suaugusiojo pagalbos. Pakomentavus taikytus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes, geriau supranta, kodėl pavyko įveikti sunkumus, geriau supranta kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes. Apmąsto problemą, atsakydamas į suaugusiojo užduodamus klausimus. Klausosi kūrinių apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes.
MOKĖJIMAS MOKYTIS **Vertybinė nuostata.** Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.	***„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ turinio aspektai: mane supantys daiktai, mane supanti gyvybė, skaičiavimas ir modeliavimas, matematiniai erdvės tyrinėjimai, skaitmeninių technologijų pasaulis.*** Aktyviai domisi aplinkos daiktais, nori paimti, išbandyti. Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Džiaugiasi tuo, ko išmoko. Įvairiose situacijose kalbinamas mokytojo, įsitraukia į jį dominančią veiklą,

Esminiai gebėjimai. Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.	drąsina vieni kitus inicijuoti žaidimus. Žaisdamas, eksperimentuodamas vidaus ir lauko aplinkose, susipažįsta, mokosi naudotis daiktais, įvairiais prietaisais, jais tyrinėja aplinką, įgyja vis daugiau patirties. Klausia, kaip kas vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Pats mokosi nuspręsti, kada jam reikalinga pagalba, džiaugiasi tuo, ką išmoko.

Ugdymosi turinys 4-6 metų vaikams

Ugdymo(si) sritys: „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
TYRINĖJIMAS **Vertybinė nuostata.** Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. **Esminiai gebėjimai.** Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	***„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ turinio aspektas: mane supantys daiktai.*** **Atrandu daiktus:** pasirinktus daiktus laisvai rūšiuoja, skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, pradeda rūšiuoti pagal du požymius. Daiktus ir jų savybes mokosi suprasti ir pavadinti, kai jo tyrinėjimus lydi mokytojo komentarai, klausimai, grįžtamasis ryšys. Bando suprasti, kaip daiktai veikia, kaip tarpusavyje susiję. Daiktus pažįsta juos stebėdamas, sugretindamas, palygindamas, grupuodamas, rikiuodamas nuo mažiausio iki didžiausio, komponuodamas, konstruodamas. Mokytojo padedamas, ieško panašumų ir skirtumų, sprendžia iškilusias problemas. Veikdamas su daiktais, mokosi sutelkti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausoti daiktus, ugdosi kantrybę, savikontrolę. Nuolatinė veikla su daiktais lavina gebėjimą koncentruoti žvilgsnį, rankų ir akių koordinaciją. **Daiktai ir kasdienybė:** tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų ir nuo kitos rūšies daiktų. Apžiūrinėdamas iš visų pusių, viršaus, apačios, liesdamas, uosdamas, atpažįsta daiktus pagal požymius: spalvą, tekstūrą, formą, kvapą, ieško daikto pagal žodinį apibūdinimą. Mokytojui padedant, gretina realius daiktus ir jų atvaizdus iš skirtingos perspektyvos (iš šono, viršaus, apačios, šešėlio), pradeda suprasti jų vaizdavimą plokštumoje. Daiktų dydį tyrinėja bandydamas apimti delnais, apglėbti, gretindamas su savo ūgiu. **Daiktai ir technologijos:** tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus, varto enciklopedijas, klausosi informacinių tekstukų, stebi tikslingai parinktus vaizdo įrašus, aiškindamasis gamtos objektų ir žmogaus sukurtų daiktų skirtumus, domisi, kaip yra kuriami daiktai, kiek reikia pastangų ir išmanymo juos kuriant, ir pradeda suvokti, kad žmogaus sukurtų daiktų kaitą lemia mokslo ir technologijų pažanga. Drauge su mokytoju aiškinasi, kaip daiktai keitėsi, kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus juos pritaikė savo poreikiams. Lygina praeities ir dabarties daiktus, komentuoja jų išvaizdą, paskirtį, kaip veikia, iš ko pagaminti. Supranta, kad tos pačios paskirties daiktas gali būti pagamintas iš medžio, metalo, plastiko. Remdamasis patirtimi, vartydamas paveikslėlių ir interaktyvias knygas, žiūrėdamas vaizdo medžiagą, žaisdamas su žaislais, apžiūrėdamas išvykų bei ekskursijų metu, susipažįsta su ryšio palaikymo tarp žmonių

UGDYMOSI KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI
Kontekstai: tyrinėjimo ir gilaus mokymosi; kūrybinio dialogo; žaismės; universalaus dizaino mokymuisi. **Pedagogo vaidmuo ir ugdymo strategijos:** kuria ugdymo(si) aplinką, žadinančią vaikų smalsumą, kviečiančią tyrinėti ir atrasti, žaisti, mokytis; pastebi vaikų interesus, poreikius, palaiko jų susidomėjimą, keldamas mąstyti skatinančius klausimus, pasiūlydamas papildomų priemonių, suteikdamas grįžtamąjį ryšį; lanksčiai, kūrybiškai skatina vaikų lankstumą, priimant sprendimus; skatina vaiką tęsti tyrinėjimo procesą ir siekti įgyvendinti savo idėjas. **Metodai ir būdai:** informacijos apie daiktus ieškojimas vaizdu, žodžiu, liečiant, uodžiant; augalų, daržovių sodinimas, prižiūrėjimas, stebėjimas, matavimas, fiksavimas, jų tyrinėjimas prietaisais ir išmaniaisiais daiktais; hipotezių kėlimas; situacijų kūrimas; stebėjimas ir duomenų rinkimas suvokiant kaip būdą gauti tam tikrą informaciją; svarstymo žaidimai kūrybiškam problemų sprendimo būdų ieškojimui; praktinės užduotys; atliktos veiklos reflektavimas.
Rekomendacijų leidinio pedagogams „Zaismė ir atradimai“ idėjos: **0-3 metų vaikams** ➢ knygelė „Medžiagų dialogai“, idėjos: „Radinių dialogas“, p. 13-17, „Judantys voleliai“, p. 23-26, ➢ knygelė „Atradimų takelis“, idėjos: „Vėjo burtai“, p. 32-36. „Veidrodėli veidrodėli“ p. 14-17; „Tai ne tik medinė lentelė“ p. 22-25. ➢ knygelė „Judantys laiptai“, idėja: „Aukštyn kojom“ p. 9-11 ➢ knygelė „Aš pasaulis“, idėjos: „Aš atspindžiai“ p.16-23; „Aš moku. Aš galiu“ p. 51 – 58. **3-6 metų vaikams** ➢ knygelė „Žaliasis pieštukas“, idėjos: „Auginu daržoves ir gėles“, p. 48-54. „Užburiantis vanduo“ p.55-62; „Pokyčiai“ p. 28-32. ➢ knygelė „Mokymosi veidrodis“, idėjos: „Įkūnytasis mokymasis“ p. 8 – 16; „Žingsnis po žingsnio į sėkmę“ p. 17 – 21. ➢ knygelė „Puodų orkestras“, idėja: „Trepsinčios kojytės“, p. 14-18. ➢ knygelė „Energijos upė“, idėjos: „Statiniai“, p. 34-38; „Paprastieji mechanizmai“ p. 16-33; „Tiltai“ p. 39-48; „Atsinaujinantys energijos šaltiniai“ p. 60-70. ➢ knygelė „Dėlionių kilimas“, idėjos: „Apskritimų magija“ p. 13-17; „Figūrų kilimas“ p.18-22; „Grupavimo abėcėlė“ p. 23-27.

BESIRŪPINANTIS SAVIMI IR KITAIS
Ugdymosi turinys 0-3 metų vaikams

Ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI **Vertybinė nuostata.** Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. **Esminiai gebėjimai.** Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno	***„Mūsų sveikata ir gerovė“ turinio aspektas: sveika mityba.*** **Maisto įvairovės pažinimas:** valgo drauge su mokytoju ir kitais vaikais; girdi suaugusiųjų aiškinimus, žiūrinėja knygeles, korteles, piešinius. Mato estetiškai patiektą, skleidžiantį šviežią kvapą maistą, jį skanauja, nuolat girdi vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus. Įvairių žaislų apsčioje aplinkoje, grupėje įrengtoje „virtuvėlėje“ žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus. **Elgesys prie stalo:** kasdienio valgymo metu mokosi valgyti savarankiškai, naudotis stalo įrankiais ir pasirinkti, su kokiu stalo įrankiu valgyti skirtingą maistą. ***„Mūsų sveikata ir gerovė“ turinio aspektas: kūno švara ir aplinkos tvarka.*** **Rūpinimasis švara:**

švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdosi kūno priežiūros įgūdžius, kai pats, mokytojo skatinamas, drąsinamas, pamokomas, padedamas, prausia veidą, rankas ir nusišluosto, susišukuoja plaukus, nusirengia ir bando tvarkingai sudėti drabužius. **Tvarkos laikymasis:** rūšiuoja daiktus, tvarko žaislus, padedamas suaugusiųjų, arba savarankiškai pažaidęs padeda žaislus į vietą. ***„Mūsų sveikata ir gerovė" turinio aspektas: saugaus elgesio įpročiai.*** **Saugus elgesys buityje ir gamtoje:** drauge su suaugusiuoju mokosi saugiai žaisti, atsargiai elgtis su buities daiktais ir lauke.
FIZINIS AKTYVUMAS **Vertybinė nuostata.** Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. **Esminiai gebėjimai.** Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	***„Mūsų sveikata ir gerovė" turinio aspektas: fizinis aktyvumas.*** **Judėjimo džiaugsmo patyrimas:** mokytojo kalbinamas, žaidinamas, įvairiais patraukliais žaislais ir daiktais motyvuojamas iki 1 metų vartosi, ropoja, sėdasi, prisitraukia, atsistoja, siekia daiktų. Išlaikyti pusiausvyrą pratinasi ir savarankišką vaikščiojimą tobulina judesių nevaržančioje saugioje aplinkoje eidamas link jį kviečiančio mokytojo, nuo vieno patrauklaus objekto prie kito, ką nors stumdydamas, ridendamas. 2-3 metų vaikščioti ir laikyti pusiausvyrą mokosi eidamas sumažinto ploto paviršiumi, įveikdamas kliūtis, lipdamas į kalniuką. Judėdamas laisvoje erdvėje, žaisdamas judriuosius žaidimus, nuo greito ėjimo pereina prie bėgimo. **Judesių tikslumo siekimas:** siekia įvaldyti rankos judesius: ranka iš peties suduodamas per žaislą; pratindamasis nykščiu ir kitais pirštais suimti daiktą; laikyti daiktą per alkūnes sulenktomis rankomis ir purtyti, stuksenti, perimti iš rankos į ranką. Pirštu, plaštakos ir visos rankos judesiu lavina mokytojo žaidinamas, drauge su juo žaisdamas pirštukų žaidimus, plodamas, ką nors rinkdamas, spaudydamas. Pradeda lankstyti ranką per riešą, pratinasi pasukti riešą, apvesti plaštaką delnu žemyn, į viršų, mostelėti plaštaka, ką nors vieną ant kito dėlioja, užsuka, atsuka, darinėja, naudoja, savarankiškai valgo.
SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. **Esminiai gebėjimai.** Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir	***„Aš ir bendruomenė" turinio aspektas: savo emocijų ir elgesio valdymas.*** **Emocijų ir jų raiškos reguliavimas:** padedamas suaugusiojo, sekdamas jo pavyzdžiu, bendraudamas su kitais vaikais, įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leistis apkabinamam, nuraminamam, nukreipti dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos. **Dėmesio ir elgesio valdymas:** mokydamasis tinkamai elgtis, bendraudamas su kitais pritaiko tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo: nusišypsoti, pakalbinti, taikiai žaisti greta, mokosi dalintis, palaukti savo eilės (naudojant smėlio laikrodį, pasiimant kitą žaislą ir kt.), atsižvelgti į kito prašymus.

veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	
Pasiekimų aprašas: https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf	

Ugdymosi turinys 4-6 metų vaikams

Ugdymo(si) sritys: „Mūsų sveikata ir gerovė", „Aš ir bendruomenė"	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI **Vertybinė nuostata.** Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. **Esminiai gebėjimai.** Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	***„Mūsų sveikata ir gerovė" turinio aspektas: sveika mityba.*** **Maisto įvairovės pažinimas:** aiškinasi, klauso skaitomų tekstų, komentarų apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti yra naudingiau sveikatai; tyrinėja sveiko maisto piramidę; dėlioja savo dienos meniu iš kortelių su sveiko maisto produktais; dėlioja mąstymo žemėlapius (sveika-nesveika), patys vieni kitiems aiškina, kuris maistas palankus sveikatai, o kuris – ne, savo nuomonę argumentuoja. Drauge su mokytoju eina į parduotuvę, išrenka ir perka reikalingus maisto produktus užkandžiams pagaminti. Žaisdamas „kavinę", „restoraną", kuria mėgstamų ir netikėtų patiekalų receptus, sudaro meniu, imituoja maisto gaminimo procesus. Įsitraukia į sveikų ir skanių gėrimų bei užkandžių gamybą; mokosi suprasti ir pats kurti receptus; plauna, sveria, uosto, dalina, pjausto, maišo, skanauja, pavadina; gėrisi estetiniu įspūdžiu. **Elgesys prie stalo:** prieš valgydamas nusiplauna rankas, valgo neskubant, gerai sukramtant maistą, jį skanaujant, prie stalo ramiai pasikalbant, padėkojant. Dengia kasdienį ir šventinį stalą, siekia estetinio įspūdžio. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimo metu maitina lėles, serviruoja ir puošia stalą, kuria lankymosi kavinėje ar kitoje viešoje vietoje siužetus. Klausosi skaitomų tekstų ir pasakojimų apie tai, kodėl svarbu branginti ir tausoti maistą, jo nešvaistyti, sužino, kad pasaulyje yra vietų, kuriose žmonės jaučia maisto stygių, tyrinėja, kiek daug darbo reikia, kad maisto produktai atsirastų ant mūsų stalo, dėlioja šį kelią iš paveikslėlių, jį piešia. ***„Mūsų sveikata ir gerovė" turinio aspektas: kūno švara ir aplinkos tvarka.*** **Rūpinimasis švara:** laikytis asmens higienos motyvuoja suaugusiojo pavyzdys, dainelės, eilėraščiai, pasakojimai, tyrinėjimai, sužinant apie bakterijas ir virusus, jų sukeliamas ligas. Supranta, kodėl svarbu plauti rankas prieš valgį, pažaidus, susitepus, pasinaudojus tualetu, ir pratinasi tai daryti. Klausosi linksmų istorijų, žiūri į vaikų aprangos pavyzdžius taip skatinamas pamąstyti apie savo aprangą, diskutuoti, kas tvarkinga-netvarkinga, patinka-nepatinka, kurti patogios ir estetiškos vaikų aprangos modelius (piešiant, rengiant lėles, pačiam persirenginėjant). **Tvarkos laikymasis:** žiūrinėja tvarkingos, patogios, estetiškos aplinkos nuotraukas, ieško patinkančios aplinkos vaizdų informaciniuose tinklalapiuose, diskutuoja apie savo grupės aplinką, kas tvarkinga – netvarkinga, patogu – nepatogu, saugu – nesaugu, gražu – negražu. Įsitraukia į aplinkos pertvarkymo veiklas, ieškodamas sprendimų, kaip aplinką paversti lengvai tvarkoma, patogia, saugia, malonia akiai: simboliniais piešiniais grupėje ženklina daiktų laikymo vietas, kuria saugaus daiktų naudojimo taisykles ir pan. Pastebi ne

	vietoje padėtus daiktus ir imasi iniciatyvos juos tvarkyti, pamato grupėje ar lauko aplinkoje numestą šiukšlę, mokosi šiukšles rūšiuoti. ***„Mūsų sveikata ir gerovė" turinio aspektas: saugaus elgesio įpročiai.*** **Elgesys su nepažįstamais žmonėmis:** mokytojui modeliuojant įvairias situacijas, skaitant istorijas, pasakojant, kartu žiūrinėjant paveikslėlius, korteles, kalbantis, mokosi suprasti, su kuriais žmonėmis ir kada kreiptis pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimei, patekus į bėdą (policininkai, gaisrininkai, medikai, pardavėjai ir pan.), kaip elgtis, jei visai nepažįstamas žmogus kalbina, kviečia pasivaikščioti ar pasivažinėti, siūlo saldumynų, siekia liesti (mandagiai atsisakyti pasiūlymų, jei situacijoje nedalyvauja tėvai, mokytojai) ir kokie netinkami, mokosi grupėje saugoti asmeninę erdvę. Mokosi tvirtai pasakyti „ne" netinkamam prisilietimui, pasitraukti iš situacijos kuriose pasijunta nesaugiai, pranešti apie tai suaugusiajam, kuriuo pasitiki. **Saugus elgesys gatvėje:** mokosi pažinti šviesoforo spalvas ir kelio ženklus, grupėje ir lauke žaidžia eismo gatvės žaidimus, mokosi laikytis eismo ženklų ir taisyklių. Varto knygeles, klausosi istorijų, pasakojimų apie (ne)saugų elgesį gatvėje. Naudoja specialias saugumo priemones – atšvaistus, saugos diržus, šalmus, liemenes ir kt. ir pasako, kodėl juos nešiodami žmonės yra saugesni. **Saugus elgesys buityje ir gamtoje:** vartydamas knygeles, klausydamas jam skaitomų pasakojimų, pasakų, žiūrėdamas filmukus, sužino apie daiktus, kurie pavojingi jo sveikatai ir saugumui, kas atsitinka, kai su jais žaidžia. Aiškinasi, kokie pavojai slypi virtuvėje (elektros prietaisai, aštrūs daiktai), vonioje (skalbimo, valymo priemonės), svetainėje, tėvų miegamajame (praviras langas, vaistai, dūžtantys daiktai). Kasdienių veiklų mokosi saugiai elgtis žaisdamas kieme, lauke, laikytis saugaus elgesio taisyklių. Su mokytoju ir draugais kalbasi apie saugų elgesį, aiškinasi, kaip elgtis, į ką kreiptis pagalbos nutikus nelaimei. Mokosi atsakingai elgtis aplinkoje, kurioje yra gyvūnų; aiškinasi, kad miške negalima valgyti rastų nežinomų uogų; miške visuomet būti šalia suaugusiojo (kad nepasiklystų); bristi į vandens telkinį ar lipti ant ledo užšalus galima tik stebint suaugusiajam.
FIZINIS AKTYVUMAS **Vertybinė nuostata.** Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. **Esminiai gebėjimai.** Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija	***„Mūsų sveikata ir gerovė" turinio aspektas: fizinis aktyvumas.*** **Judėjimo džiaugsmo patyrimas:** juda spontaniškai, atlieka veiksmus su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis, žaidžia įvairius imitacinius bei judriuosius žaidimus, kuriuose lavinami visi metimai, pusiausvyros pratimai. Išbando įvairiausius mokytojo demonstruojamus ir paties atrandamus ėjimo ir bėgimo būdus: eiti pasistiebus, ant pėdos šonų, kulnų; eiti ištiesta virve, padėtu lanku; eiti aukštai keliant kelius, pusiau pritūpus, plačiu žingsniu, pristatomuoju, pakaitiniu ar kryžminiu žingsniu, šonu atbulomis, eiti nedideliame aukštyje (suoleliu); bėgti aukštai keliant kelius, šonu, atbulomis, įveikiant kliūtis, bėgti įkalnėn, nuokalnėn, bėgimą kaitalioti su ėjimu, sustoti pagal netikėtą signalą, keisti kryptis, bėgti greitai, lėtai. **Judesių tikslumo siekimas:** lavina rankos judesių tikslumą, akies ir rankos koordinaciją ką nors dėliodamas, konstruodamas, verdamas, piešdamas ir kt. Judesių tikslumą lavina mokydamasis pats valgyti, dengti stalą, rengtis, naudodamas buities įrankius.

bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	
SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. **Esminiai gebėjimai.** Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	***„Aš ir bendruomenė" turinio aspektas: savo emocijų ir elgesio valdymas.*** **Emocijų ir jų raiškos reguliavimas:** pats pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus per įvairias veiklas sužinotus būdus (suskaičiuoti iki trijų, penkių, pasitraukti į ramybės kampelį, pasiklausyti ramios muzikos, pasikalbėti ir išsiaiškinti ar kt.), padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkti pastangas tinkamam poelgiui. Pasikeitus dienos ritmui, įvykus netikėtam įvykiui, sulaukus netikėto kito vaiko reagavimo, mokytojo padedamas mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (mokosi įžvelgti gerąją pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti). **Dėmesio ir elgesio valdymas:** natūraliai savo aplinkoje stebi ir tikslingai pasiūlytose veiklose tyrinėja bei išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. Žaisdamas savireguliaciją plėtojančius žaidimus (sustingti, nekalbėti, nesusijuokti, perkėlinėti dėmesį), savarankiškai išbandydamas naujas veiklas, laikydamasis kartu su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos, ugdosi valingą dėmesio ir elgesio kontrolę. Mokytojo padedamas išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės būdus, ugdosi veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus. Susidūręs su kliūtimis, keičia veikimo ar elgesio būdus, atkakliai stengiasi jas įveikti, kreipiasi pagalbos ir ją priima.
Pasiekimų aprašas: https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf	

UGDYMOSI KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI
Kontekstai: judraus patirtinio ugdymo(si); universalaus dizaino mokymuisi; žaismės; kūrybinių dialogų. **Pedagogo vaidmuo ir ugdymo strategijos:** savo elgesiu rodo tinkamo elgesio pavyzdį; sudaro sąlygas vaikams patiems rinktis skirtingus būdus pažinti, veikti, išreikšti; skatina ugdytinių smalsumą tyrinėti, eksperimentuoti, diskutuoti, spręsti ir išbandyti priemones, sukuriant asmeninio pasirinkimo galimybes; stebi vaikų pastangas ir autentišką raišką; pozityviai reaguoja į kūrybinį procesą, padeda jiems tęsti ir įgyvendinti savo idėjas, sudaro įvairiapusio judėjimo galimybes. **Metodai ir būdai:** istorijų skaitymas ir aptarimas; edukacinių filmukų žiūrėjimas ir aptarimas; savireguliaciją plėtojantys žaidimai; judrūs sportiniai ir improvizaciniai žaidimai; išvykos; interaktyvios veiklos, kūrybiniai žaidimai, vaisių ir daržovių tyrinėjimai, eksperimentai; maisto gaminimas; patirtinė veikla: dėliojimas, konstravimas, piešimas, karpymas, lipdymas, pilstymas; atsipalaidavimo, kvėpavimo, vaikų jogos pratimai; dalyvavimas respublikiniuose projektuose: „Sveikatiada"; „Futboliukas"; „Sveikata visus metus"; S. Kneipo sveikatinimo metodų taikymas; vaikų turimos patirties reflektavimas.

Rekomendacijų leidinio padagogams „Žaismė ir atradimai“ idėjos:

0-3m. vaikams

- knygelė „Judantys laiptai“ , idėjos: „Aukštyn kojomis“, p. 9-11, „Spalvų akvariumas“ p. 12-14; „Magijos žemė“, p. 15-18, „Nykštukai ir lobis“p. 19-22, „Trys kampai“ p. 23-26, „Voriukų lenktynės“ p. 27-30.

3-6 m. vaikams

- knygelė „Judantis pasaulis“, idėjos: „Alkanas slibinas“, p. 8-12, „Judesio teatras//Parko fontanas“, p.13-19, „Pagauk šešėlį“, p. 20-23, „Rankos mankštinasi, rankos šoka“, p.24-29, „Robotų breikas, plunksnų valsas“, p. 30-36, „Judantis skambantis kūnas“, p. 37- 43, „Pasakyk, ir aš padarysiu“, p.44-48, „Judesio abėcėlė“: Baltų raštai, p. 49- 54.

PASITIKINTIS
Ugdymosi turinys 0-3 metų vaikams

Ugdymo(si) sritys: „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
SAVIVOKA IR SAVIGARBA **Vertybinė nuostata** Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. **Esminiai gebėjimai** Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	***„Aš ir bendruomenė“ turinio aspektas: kas aš?*** **Kūno pažinimas:** savo kūno ribas pajaučia suaugusiojo glaudžiamas, žaidinamas, kutenamas, kykuojamas, rengiamas bei kalbinamas. Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdamas, patirdamas, ką kuri kūno dalis daro, kaip juda, stebėdamas save veidrodyje, savo atvaizdą matydamas vandens paviršiuje, ant blizgių daiktų paviršių, žaisdamas šešėlių žaidimus. **Savo augimo, didėjančių galių ir mokymosi tyrinėjimas:** savo augimą pajaučia per didėjantį savarankiškumą kasdienėse veiklose, matuodamasis išaugtus drabužėlius ar batus, naudodamasis ūgio matuokliais, žiūrinėdamas anksčiau darytas savo nuotraukas. **Kalbų įvairovės suvokimas ir kalbinės tapatybės formavimasis:** klausosi suaugusiojo pasakojimų apie kitas šalis, kultūras, kalbas, jų atmainas. Klausosi knygelių, parašytų įvairiomis kalbomis, jas varto, taip pat įvairiomis kalbomis įrašytų garso įrašų (dainelių, eilėraštukų, pasakojimų), žaidžia įvairiakalbius stalo žaidimus.
EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA **Vertybinė nuostata** Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. **Esminiai gebėjimai** Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir	***„Aš ir bendruomenė“ turinio aspektas: kas aš?*** **Savo poreikių, pomėgių, interesų supratimas ir raiška:** savo poreikius valgyti, žaisti, miegoti ir kt. mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, galvos linktelėjimu išreikšdamas sutikimą ar papurtydamas galvą į šonus („ne“), pirmaisiais žodžiais, kai yra jautriai globojamas, žaidinamas, kalbinamas grupės mokytojo. **Savo emocijų atpažinimas ir raiška:** savo emocijas išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. 2-3 metais mokosi emocijas atpažinti ir įvardyti, nuotaikoms žymėti naudoja emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrus“.

kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	***„Aš ir bendruomenė" turinio aspektas: aš tarp kitų.*** **Ryšiai tarp vaikų ir jautrumas kito poreikiams:** mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdamas į bendrus žaidimus ir veiklas grupėje. Bendrose veiklose ugdosi jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ir norus.
Pasiekimų aprašas: https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf	

Ugdymosi turinys 4-6 metų vaikams

Ugdymo(si) sritys: „Aš ir bendruomenė", „Aš kalbų pasaulyje"	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
SAVIVOKA IR SAVIGARBA **Vertybinė nuostata** Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. **Esminiai gebėjimai** Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	***„Aš ir bendruomenė" turinio aspektas: kas aš?*** **Kūno pažinimas:** tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas, vartydamas enciklopedijas vaikams, žiūrėdamas informacinius filmukus, taikydamas vaikams skirtas papildytosios realybės technologijas, atlikdamas eksperimentus, kurdamas modelius, kurie nematomą padaro matomą. Mokytojo padedamas tyrinėja ir mokosi pajausti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą ir reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. Aiškina, ką suprato, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali, ko negali. **Savo augimo, didėjančių galių ir mokymosi tyrinėjimas:** savo galių pajautą plėtoja mokantis naujų dalykų, drąsiai imantis naujų sumanymų ir lyderystės (vadovauti žaidimui, padėti mažiau gebančiam, dalintis patirtimi). Žaisdamas, kurdamas savo augimo laiko juostas, įsitraukdamas į mokytojo tikslingai pasiūlytas savo augimo tyrinėjimo veiklas (matavimui, kūno kontūro pavadinimas, pėdų, plaštakų atspaudai, talentų šou ir kt.) įžvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau primitimus mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. Tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, piešia ir samprotauja, kaip atrodys užaugęs, ko norėtų išmokti netolimoje ateityje, kuo norėtų tapti tolimoje ateityje. **Kalbų įvairovės suvokimas ir kalbinės tapatybės formavimasis:** žaidžia vaidmenų, naratyvinius, stalo ir žodžių žaidimus, įsitraukia į kūrybines ir kitokias veiklas su kitomis kalbomis kalbančiais bendraamžiais, bendraudamas su svečiais, jungdamasis į tinklus su kitų šalies regionų ir kitų šalių vaikais, klausydamasis skaitomų istorijų, skaitydamas knygutes dviem ar keliomis kalbomis, žiūrėdamas filmukus. Įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, kurių metu gyvai ar nuotolinėmis priemonėmis bendraujama su vaikais ar suaugusiaisiais, kalbančiais kitomis kalbomis ar lietuvių kalbos tarmėmis. Padedamas suaugusiojo mokosi taikyti kompensacines kalbos supratimo ir kalbos raiškos strategijas: siekdamas suprasti ir perduoti informaciją pasitelkia neverbalinę kalbą, mimikas, gestus, aplinkos objektus. Įsitraukia į mokytojo siūlomus kiekvienai kultūrai autentiškus kalbinius žaidimus (mįsles, juokavimus, skaičiuotes, greitakalbes ir kt.). Dalyvauja įvairiuose

	Lopšelio-darželio, miesto, šalies renginiuose, šventėse bei akcijose („Diena be automobilio, „Vasario 16-osios minėjimas“, tarptautinė tolerancijos diena, savaitė „be patyčių“ir kt.).
EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA **Vertybinė nuostata** Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. **Esminiai gebėjimai** Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	***„Aš ir bendruomenė“ turinio aspektas: kas aš?*** **Savo poreikių, pomėgių, interesų supratimas ir raiška:** įsitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu – nenoriu, mėgstu – nemėgstu, įdomu – neįdomu, paskatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti ir skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ar kt.) suaugusiems ir kitiems vaikams parodyti savo poreikius, pomėgius, interesus. **Savo emocijų atpažinimas ir raiška:** žaidžia vaidmenų ir naratyvinius žaidimus, tyrinėja ir žymisi, kaip jaučiasi, klausosi skaitomų istorijų, žiūri filmukus, patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis. ***„Aš ir bendruomenė“ turinio aspektas: aš tarp kitų.*** **Ryšiai tarp vaikų ir jautrumas kito poreikiams:** pats inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi koks draugas yra geras ir koks yra blogas.
Pasiekimų aprašas: https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf	

UGDYMOSI KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI
Kontekstai: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi. **Pedagogo vaidmuo, strategijos:** skatina vaikų savivoką, savigarbą; palaiko jautrius ir pastovius emocinius ryšius su vaiku, padedančius pažinti ir suprasti save bei savo vietą tarp kitų; kuria strategijas, padedančias vaikams rinktis įvairius veiklos būdus ir priemones pagal jų poreikius bei gebėjimus; reaguoja į vaikų patiriamas ir išreiškiamas emocijas, jas įvardina, pakomentuoja; taiko personalizuotus vaikų nusiraminimo būdus; rodo pavyzdį, kaip tinkamai reikšti emocijas. **Metodai ir būdai:** socialinių istorijų ir terapinių pasakų kūrimas; IT programėlės „EduSensus“ pritaikymas; interaktyvių grindų žaidimai; savo atvaizdo tyrinėjimas nuotraukose, veidrodyje; eksperimentavimas kūno judesiais; kūno galių tyrinėjimas; kūno sandaros tyrinėjimas; organų modelių kūrimas; emocijų stebėjimas ir tyrinėjimas, žymėjimas; kūrybiniai žaidimai, skirti emocijų atpažinimui ir raiškai, IT programėlių pritaikymas: https://www.kasuc.lm.lt/e-priemones/,https://wordwall.net/lt; https://www.storyjumper.com/book/read/98125816/EMOCIJOS#page/2; vaikų turimos patirties reflektavimas.
Rekomendacijų leidinio padagogams „Zaismė ir atradimai“ idėjos: **0-3 m. vaikams** ➢ knygelė „Atradimų takelis , idėja: „Veidrodėli veidrodėli“, p. 14-17. ➢ knygelė „Judantys laiptai, idėja: „Nykštukai ir lobis“, p. 19-22. ➢ knygelė „Aš pasaulis“, idėjos: „Aš atspindžiai“, p.16-23, „Emocijų karuselė“, p. 24-29, „Mokomės dalytis“, p. 38-45, „Šeima ateina į darželį. Darželis ateina į namus“, p. 46-50. ➢ knygelė „Smėlio dėžė“, idėjos: „Atpažink save“, p. 8-11, „Skalbiniai“, p. 24-29, „Energiukai“, p. 30-34. **3-6 m. vaikams** ➢ knygelė „Aš matomas ir nematomas“, idėjos: „Įdomiosios istorijos“, p. 9-14, „Nematoma maisto kelionė“, p. 25-31, „Nenuilstanti širdelė“, p. 32-37, „Kitoks nei aš“, p. 38-43, „Kur gimsta mintys?“, p. 44 -50, „Socialinės istorijos“, p. 51-54, „Pyktis: Karštos ir šaltos mintys“, p. 64-70. ➢ knygelė „Mokymosi veidrodis“, idėja: „Kaip man lengviau suprasti ir kurti?“, p. 28-34. ➢ knygelė „Kalbos ir knygos gelmė“, idėjos: „Bežodis, bespalvis filmas“, p.14-18, „Skambanti knyga“, p.51- 70. ➢ knygelė „Realybių žaismė“, idėja: „Atsakingas skaitmeninėje erdvėje“, p. 47-50 ➢ knygelė „Pasaulis be sienų“, idėjos: „Mano pasas“, p.36-42, „Šokyje pasaulis“, p. 52-59.

JAUTRUS SOCIALINEI IR KULTŪRINEI ĮVAIROVEI
Ugdymosi turinys 0-3 metų vaikams

Ugdymo(si) sritys: „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Aš ir bendruomenė“	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
APLINKOS PAŽINIMAS **Vertybinė nuostata** Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. **Esminiai gebėjimai** Pažįsta jam suprantamus	***„Aš ir bendruomenė“ turinio aspektas: žmonės ir bendruomenės.*** **Žmonių įvairovės supratimas:** pajaučia jį supančių žmonių išvaizdos, aprangos, amžiaus panašumus ir skirtumus, jeigu jie yra labai akivaizdūs, atkreipus į juos dėmesį, mokytojo yra įvardijami, pakomentuojami. **Žmonių bendruomenės tyrinėjimas:** natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Supratimas apie šeimą ir vaikų grupę plečiasi kartu su mokytoju ir tėvais kuriant šeimos medį, dalyvaujant šeimos dienos grupėje, žaidžiant savo ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėjant šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas.

socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	**Tautinio tapatumo ir pilietiškumo jausmas:** savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse. ***„Tyrinėju ir pažįstu aplinką" turinio aspektas: mane supanti gyvybė.*** **Pažįstu gyvybę:** stebi, renka, tyrinėja, grupuoja, atpažįsta ir pavadina augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai, sėklos ir pan.), pajunta tekstūrų skirtumus, vaisiuose suranda sėklas. Dalinasi mintimis, kam reikalingi medžiai, mokytojų padedamas, išsiaiškina, kad medžiai gamina deguonį, kuris būtinas žmonių ir gyvūnų kvėpavimui, ir supranta, kad medžius reikia saugoti ir sodinti. Darže, šiltnamyje, ant palangės sodina, prižiūri augaus, stebi, fiksuoja, kaip jie auga. Prižiūrėdamas augalus mokosi rūpintis gamta ir aplinka, prisiimti atsakomybę, pasitikėti savo jėgomis. **Gyvybė turi poreikių:** tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę: augalui reikia dirvožemio, vandens, saulės šviesos, gyvūnui – maisto, vandens, būsto. Mokytojo padedamas aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius, aiškinasi, kam naudojamas vanduo, kodėl jis toks svarbus ir reikalingas organizmas.
SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS IR BENDRAAMŽIAIS **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais. **Esminiai gebėjimai.** Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	***„Aš ir bendruomenė" turinio aspektas: aš tarp kitų.*** **Panašumų ir skirtumų tyrinėjimas:** žaidinamas, matydamas save veidrodyje, nuotraukose tyrinėja aš – ne aš ribas; kasdienėje rutinoje ir veiklose atsirinkdamas savo drabužėlius ar žaislus aiškinasi mano – tavo santykį, ko nors turėjimą (ką turiu aš – ką turi tu). ***„Aš ir bendruomenė" turinio aspektas: mūsų praeitis, dabartis, ateitis.*** **Laiko tėkmės pajauta:** laiko tėkmę pajaučia sąsajoje su savo veikla (kiek laiko užtrunka kažką padaryti) ir gyvenimo ritmu (ką aš veikiu per dieną). Laiko tėkmę geriau supranta, eksperimentuodamas su skirtingos trukmės muzikinėmis atkarpomis, 1, 5, 10 minučių smėlio laikrodžiais; paros trukmę ir laiko trukmės per parą nuoseklumą patiria dėliodamas savo veiklos per dieną paveikslėlius. **Praeitis, dabartis, ateitis kaip asmeniniai, šeimos ir bendruomenės pokyčiai:** laiko tėkmės bei asmeninių ir bendruomenės pokyčių per tam tikrą laiką supratimą plėtoja patirdamas, aiškindamasis, tyrinėdamas savo ir jį supančių žmonių gyvenimą čia ir dabar, netolimoje ir tolimoje praeityje, numatydamas gyvenimo pokyčius ateityje. Įvairiais būdais kuria savo asmeninę gyvenimo ir augimo istoriją; mokytojo ir tėvų padedamas konstruoja šeimos istorijos pasakojimą. Išbando, lygina, komentuoja dabarties, praeities, ateitie žaidimų, buities darbų, keliavimo būdų ir priemonių, gyvenamųjų namų ypatumus, samprotauja, kodėl žmonių gyvensena buvo būtent tokia. Dalyvaudamas tradicinėse ir valstybinėse šventėse, įsitraukdamas į mokytojų inicijuojamus istorinio pobūdžio naratyvinius žaidimus, klausydamasis skaitomų istorinių pasakojimų, lankydamasis muziejuose, pilyse, sužino keletą Tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. Atpažįsta liaudies dainas ar kitą tautosakos paveldą (mįsles, greitakalbes, liaudies žaidimus, patarles ir kt.), žmonių sukurtą praeityje.

Pasiekimų aprašas:
https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf

Ugdymosi turinys 4-6 metų vaikams

Ugdymo(si) sritys: „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Aš ir bendruomenė“	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
APLINKOS PAŽINIMAS **Vertybinė nuostata** Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. **Esminiai gebėjimai** Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	***„Aš ir bendruomenė“ turinio aspektas: žmonės ir bendruomenės.*** **Žmonių įvairovės supratimas:** žmonių panašumus ir įvairovę pajaučia, tyrinėja, supranta žaisdamas, bendraudamas gyvai, drauge ką nors veikdamas ir kurdamas, dalindamasis patyrimu ir skirtingo amžiaus, lyties, tautybės, profesijos, rasės, tikėjimo, gebėjimų žmonėmis. Šalies ir pasaulio žmonių išvaizdos, aprangos, kalbų, maisto, būstų, darbų, kelionių, tradicinių menų, švenčių panašumus ir įvairovę pažįsta per įvairias medijas ir socialinius tinklus, per muzikos kūrinius, įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo ir ryšių su kitais žmonėmis užmezgimo bei palaikymo būdus gyvai ir nuotoliu. **Žmonių bendruomenės tyrinėjimas:** aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos; ugdymo įstaigos bendruomenė – kitų įstaigų bendruomenės; mano tauta – kitos tautos; mano šalis – kaimyninės ir kitos šalys; žemyno kuriame gyvenu, žmonės – kitų žemynų žmonės. Mokytojo padedamas tyrinėja, atranda ir aiškina, kas sieja jų aplinkos žmonių bendruomenių narius: emociniai ryšiai, rūpinimasis vienų kitais (šeima), bendras buvimas, bendra veikla, draugystės ryšiai, kalba, papročiai, tradicijos, tautosaka, tautodailė, etnomuzika, amatai (tautybė), demokratinės vertybės, demokratinis gyvenimo būdas (valstybė), tikėjimas (religinės bendruomenės). Atrasdamas ir patirdamas Lopšelio-darželio bendruomenės narius siejantį ryšį, ugdosi priklausymo bendruomenei jausmą, įsitraukia į bendruomenės veiklas, atranda lygiaverčio bendravimo su kitais jos nariais būdus. **Tautinio tapatumo ir pilietiškumo jausmas:** domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūriniuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose. Padedamas mokytojo pažįsta žemėlapį, domisi vėliavos spalvų reikšmėmis, gintaru, Gedimino pilimi ir kitais simboliais bei kultūros objektais, iš įvairių medžiagų konstruoja savo regiono ar šalies mėgstamiausių vietų modelius. Iš pasakojimų, pokalbių grupėje, šeimose ir iš socialinės medijos pažįsta iškilias savo šalies ir kitų šalių asmenybes. Žaisdamas ir bendraudamas mokytojo tikslingai parengtoje edukacinėje aplinkoje sužino keletą kitų šalių, supranta, kad tiek jie patys, tiek kiti žmonės sudaro skirtingas tautas, kurios gyvena skirtingose šalyse. Tyrinėja Lietuvos ir grupę lankančių, iš kitų kraštų atvykusių vaikų šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą (tradicijas, maistą, aprangą ir pan.). Pilietinį tapatumą ugdosi šeimoje, grupėje, kieme laikydamiesi vertybių, pareigų ir teisių, kurias turi konkrečios valstybės pilietis. Įsitraukia į demokratijos reiškinio tyrinėjimo veiklas. Dalyvauja pažintinėse išvykose, ekskursijose, virtualiuose savo gatvės, rajono, miesto ar šalies tyrinėjimuose. Kalbėdamasis, žiūrėdamas tikslingai parinktą vaizdo

	medžiagą, aiškinasi ir išreiškia supratimą apie tai, kad kai kurie žmonės patiria skurdą, nepriteklių, kad šiems žmonėms yra reikalinga pagalba, todėl įsitraukia į mokytojų organizuojamas labdaros akcijas, prisideda prie kitų labdaros iniciatyvų. ***„Tyrinėju ir pažįstu aplinką" turinio aspektas: mane supanti gyvybė.*** **Pažįstu gyvybę:** dalinasi savo patyrimu ir išgyvenimais apie naminių gyvūnų, taip pat turimų namuose augintinių auginimą. Stebi gyvūnus savo aplinkoje, kai kuriuos mūsų ir svetimų kraštų gyvūnus atpažįsta iš paveikslėlių knygose, animaciniuose filmuose. Gyvūnus atpažįsta iš jų kūno formos, išskirtinių požymių, gyvenamųjų vietų, mėgdžioja gyvūnų balsus, būdingus judesius. Diskutuoja apie gyvūnų naudą, aiškinasi, ko reikia, kad gyvūnai gyventų, gerai jaustųsi. Stebi kieme sutiktus gyvūnus (sraiges, vabzdžius, vorus, varles, paukščius). Svarsto ir aiškinasi, kaip gyvūnai prisitaikę prie aplinkos (išvaizda, elgesys), kokie žmogaus ir gyvūno santykiai (teikia džiaugsmą, ramina, skatina norą rūpintis, teikia naudą), per rūpinimąsi gyvūnais ugdosi pagarbą gyvajai gamtai. **Gyvybė turi poreikių:** mokytojo padedamas seka paros, metų ciklą. Aiškinasi, kaip gyvena augalai ir gyvūnai – dieną ir naktį, skirtingais metų laikais, kokie pasikeitimai vyksta jų gyvenime. Pasirinkęs keletą Lopšelio-darželio kiemo augalų, stebi ir fiksuoja (piešia, fotografuoja, matuoja) vienmečių augalų gyvenimo ciklą. Medžių metų ciklą. Klausosi mokytojo skaitomų tekstų, varto knygas apie gamtą, žiūri vaizdo įrašus ir išsiaiškina, kad žiemą vieni gyvūnai įminga, kiti išlieka aktyvūs. Skirtingais metų laikais stebi gamtos požymius. Mokytojo padedamas pildo metų gamtos kalendorių.
SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS IR BENDRAAMŽIAIS **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais. **Esminiai gebėjimai** Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku,	***„Aš ir bendruomenė" turinio aspektas: aš tarp kitų.*** **Panašumų ir skirtumų tyrinėjimas:** piešdamas save ir kitus, matuodamasis, lygindamas akių, plaukų spalvą, kalbėdamasis apie savo norus, pomėgius, gebėjimus, šeimas, namus, kartu žaisdamas ar kurdamas bendrus darbus, švęsdamas šventes, socialiniuose tinkluose komunikuodamas su kitų tautybių bendraamžiais, tyrinėja juo jis panašus į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų ir suaugusiųjų. **Skirtybių priėmimas ir lygiavertis dalyvavimas:** komunikuodamas su grupės mokytoju, sekdamas jo elgesio modeliu, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. Tyrinėja būdus, kurie padeda suprasti vieniems kitus, įtraukti juos į bendrus žaidimus ir veiklas. Žaisdamas, atlikdamas grupines veiklas, mokosi išklausyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. Paremiamas grupės mokytojo mokosi įžvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeičių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Padedant mokytojui, mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. Įsitraukia į mokytojo inicijuotas veiklas, grupei bendrų sprendimų priėmimą, bendras diskusijas, drauge siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jausdamasis aktyviu grupės dalyviu, pajausdamas demokratiškų santykių vertingumą. Grupelėje atlikdamas bendrą tikslą turinčią veiklą, lyderiauja paeiliui, apsvarsto kiekvieno pasiūlytas idėjas, ieško kompromisų. ***„Aš ir bendruomenė" turinio aspektas: mūsų praeitis, dabartis, ateitis.*** **Laiko tėkmės pajauta:**

supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	kalbėdamasis ką veikė per dieną, savaitę, dėliodamas paveikslėlius, pradeda pavadinti paros dalis (rytas, diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj. **Praeitis, dabartis, ateitis kaip asmeniniai, šeimos ir bendruomenės pokyčiai:** mokytojo padedamas aiškinasi, tyrinėja, diskutuoja, kas mums gali ką nors papasakoti apie praeitį, dabartį, ateitį, ir atranda keletą informacijos šaltinių: ilgaamžiai ir modernūs statiniai, senoviniai ir „ateities“ daiktai, praeityje, darytos nuotraukos, iliustruotos knygos, filmai, skaitmeniniai informacijos šaltiniai. Remdamasis šiais šaltiniais, su grupės mokytoju kalbasi, ką mums pasakoja skirtingi informacijos šaltiniai ir kartu kuria praeities, dabarties, ateities paveikslus, laiko juostas. Padedamas mokytojų, atranda ir tyrinėja jį dominančias Lopšelio-darželio, rajono ir (ar) miesto istorines vietas, įskaitant įvairius paminklus, gamtines erdves, viešąsias skulptūras ir žaidimų aikšteles.
Pasiekimų aprašas: https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf	

UGDYMOSI KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI

Kontekstai: tyrinėjimo ir gilaus mokymosi; universalaus dizaino mokymuisi; žaismės.
Pedagogo vaidmuo ir ugdymo strategijos: atliepia natūralų vaiko smalsumą; įtraukia į aplinkos tyrinėjimus; kuria „provokacijas“, iššūkius; užduoda atvirus klausimus; kartu mokosi, ieško atsakymų; įtraukia vaikus į ilgalaikius stebėjimus; skatina dialogą, bendradarbiavimą ir dalinimąsi patirtimi; skatina kasdienį veiklų žaismingumą, džiaugsmą bei nuostabą, tyrinėjant, eksperimentuojant ir dalinantis potyriais; esant poreikiui mokytojas įsitraukia į vaikų žaidimus, kartu žaidžia, inicijuoja žaidimus, priima vaikų siūlomų žaidimų, veiklų idėjas, padeda jas plėtoti; kuria ugdymo(si) aplinką, pažadinančią vaikų smalsumą, kviečiančią tyrinėti ir atrasti.
Metodai, būdai: patirtinė veikla - tyrinėjimai, bandymai, stebėjimai, eksperimentai, veikimas su priemonėmis, diskusijos; bendravimo situacijų kūrimas; įvairūs kūrybiniai, stalo, konstrukciniai, siužetiniai žaidimai; žaidimai poromis, keliese; muzikiniai, IT žaidimai; ugdomieji filmai; dalyvavimas socialinėse, draugystės iniciatyvose; atliktos veiklos reflektavimas.

Rekomendacijų leidinio pedagogams „Žaismė ir atradimai“ idėjos:

0-3 metų vaikams

- knygelė „Atradimų takelis“, temos: „Tyrinėju liesdamas, p. 8-13; „Vandens magija“, p. 26-31; „Tai ne tik medinė lentelė“, p. 22-25.
- knygelė „Kalbos spintelėje“ tema „Medis“, p. 17-21.
- knygelė „Aš pasaulis“ tema „Šeima ateina į darželį. Darželis ateina į namus“ p. 46-50.
- knygelė „Smėlio dėžė“ tema „Atpažink save“, p. 8-11.

3-6 metų vaikams

- knygelė „Žaliasis pieštukas“, temos: „Ta, kuri gyvena kriauklėje“, p. 8-13; „Oi tu, taškuotoji raudonsparne!, p. 14-20; „Paslaptingas atvykėlis“, p. 21-28; „Ilgas ir raudonas“, p. 29-34; „Tylioji vandenų gyventoja“, p. 35-40; „Gaublys ir pasaulio gyvūnai“, p. 41-56.

KOMUNIKABILUS
Ugdymosi turinys 0-3 metų vaikams

Ugdymo(si) sritis: „Aš kalbų pasaulyje“	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
KALBŲ SUPRATIMAS **Vertybinė nuostata.** Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. **Esminiai gebėjimai.** Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmes, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	***„Aš kalbų pasaulyje“ turinio aspektas: žodinės ir nežodinės kalbos supratimas.*** **Klausymasis:** bendrauja su kitais vaikais, atkreipia dėmesį į kalbėjimą, plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdamas suaugusiojo kalbą, pasižyminčia aukštesniu balso tonu, ryškia emocinga intonacija. Ugdosi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdamas suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus, klausydamasis įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis, atlikdamas įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. Klausosi mokytojo ir kitų vaikų, būdamas grupėje ir būdamas vienas, tylioje aplinkoje ir triukšmingame fone, įvairiose komunikacinėse situacijose. Mokosi išklausyti, kalbėti paeiliui, dalyvauti dialoge ar poliloge, mokytojui sukuriant klausymosi aplinkų įvairovę. **Žodinės kalbos suvokimas:** žodinės kalbos supratimą išreiškia reaguodamas į suaugusiojo kalbą gestais, mimika, veiksmais, nuo 1 metų – ir pirmaisiais žodžiais. Žodine arba nežodine išraiška reaguoja išgirdęs mokytojo kreipimąsi, jo kalbinamas, jo kalbinamas, klausinėjamas, prašomas. Žodinės kalbos suvokimo gebėjimus ugdosi dalyvaudamas mokytojo, savo, draugų inicijuojamuose vaidmenų, naratyviniuose žaidimuose, žaidimuose su žaislais ir įvairiomis priemonėmis bei kitose žaismės situacijose. Supranta savo ir artimųjų vardus, paprastus klausimus ir prašymus, artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių ir veiksmų pavadinimus. Supranta skaitomus nesudėtingus trumpus tekstus, pasakojamas istorijas ir jose vykstančių įvykių seką, suvokia su dienotvarke susijusius paaiškinimus. Plečia kalbos supratimą dalyvaudamas mokytojo siūlomose aktyviose veiklose ir kasdienės rutinos situacijose. **Nežodinės kalbos suvokimas:** stebi aplinkinių veido mimiką, gestus, kūno kalbą, pamažu įgydamas vis gilėjantį nežodinės kalbos suvokimą. 1-3 metų vaikai aktyviai plečia žodinės kalbos suvokimo ir vartojimo gebėjimus, padedamas kalbinančiojo veido išraiškos ir gestų. Plėtoja nežodinės kalbos suvokimą ir aktyviai įsitraukia į mokytojo siūlomas veiklas, jei mokytojo kalbą lydi kūno kalba (žvilgsnis, šypsena, gestai, palietimas, apkabinimas). Stebėdamas mokytojo reakcijas – veido motoriką, kūno judesius, balso toną, intonaciją, pradeda naudoti šias nežodines kalbos priemones komunikuodamas su kitais suaugusiaisiais ir bendraamžiais. Pasitelkdamas įvairius ženklus ir gestus, simboline forma išreiškia mintį, parodo mąstymo būdą mokytojo inicijuojamose mąstyti skatinančiose veiklose. **Rašytinės raiškos ir vaizdinės informacijos suvokimas:** stebi atskirus objektus, spalvotus daiktus. Iki 3 metų ugdosi vaizdinės informacijos suvokimą, dalyvaudamas suaugusiojo siūlomose veiklose, kuriose naudojamos skirtingų formų, spalvų, dydžio priemonės, simboliniai ženklai, vartomos bežodės paveikslėlių knygelės ir knygos su atskirais žodžiais bei tekstais. Paskatintas mokytojo atkreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius, stebi rašančiuosius, domisi

	įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, galimybe palikti ženklus popieriuje, kitose priemonėse, varto knygeles, rodo į paveikslėlius, tyrinėja kitą vaizdinę informaciją.
KALBINĖ RAIŠKA **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. **Esminiai gebėjimai.** Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.	***„Aš kalbų pasaulyje" turinio aspektas: kalbinė raiška.*** **Kalbėjimas:** daug mėgdžioja, čiauška, bando reaguoti ir kartoti suaugusiųjų tariamus garsus. 1-3 metų vaikai mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmais, mimika, pantonimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Įsitraukia į pokalbius įvairiose situacijose (kasdienė rutina, įvykiai, veiklos) ir aplinkose (grupėje ir lauke). Suaugusiųjų padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius, dalyvauja pokalbiuose, kelių žodžių vientisiniais sakiniais kalba apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus, pasakoja apie tai, ką mato, girdi, vartoja paprastas mandagumo frazes, formuluodamas sakinius, taiko pagrindines gramatikos taisykles. **Bendravimas ir komunikacija:** aktyviai bendrauja verksmu, gestais, mimika, išreikšdamas savo emocijas ir socialinio kontakto poreikį, seka akimis asmenį, kuriam adresuota jo kalba. 1-3 metų pasitelkia žodinę ir nežodinę raišką aktyviai bendraudamas ir komunikuodamas su suaugusiaisiais ir bendraamžiais įvairiose veiklose. Kasdienėse veiklose mokytojo skatinamas mokosi išreikšti ir įvaldyti savo emocijas ir poreikius. **Rašytinė kalba:** plėtoja rašytinės raiškos gebėjimus mėgdžiodamas suaugusiuosius ir eksperimentuodamas. Stebi rašančiuosius ar piešiančiuosius, bando imituoti, braukyti, keverzoti, piešinėti, palikdamas ženklus smėlyje, popieriuje, vandenyje.
Pasiekimų aprašas: https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf	

Ugdymosi turinys 4-6 metų vaikams

Ugdymo(si) sritis: „Aš kalbų pasaulyje"	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
KALBŲ SUPRATIMAS **Vertybinė nuostata** Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. **Esminiai gebėjimai** Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmes, amžių atitinkančius	***„Aš kalbų pasaulyje" turinio aspektas: žodinės ir nežodinės kalbos supratimas.*** **Klausymasis:** aktyviai įsitraukia į bendravimo su mokytoju ir kitais vaikais veiklas, kalbos garsų žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų gimtąja ir kitomis kalbomis klausymąsi, plėtoja kalbos supratimą, „atranda" žodžių prasmes, ugdosi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. Klausosi gyvai pasakojamų ir įrašytų įvairaus stiliaus ir turinio tekstų apie aplinką, įvykius, reiškinius, taip pat savo ir kitų vaikų kalbos įrašų. Žaisdamas, dalyvaudamas problemų sprendime, įtraukiančiose vidaus ir lauko veiklose, kelių vaikų grupelių ir didesnių grupių veiklose, mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Kalbos supratimą plėtoja gaudamas informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. **Žodinės kalbos suvokimas:** žodinės kalbos supratimą ugdosi dalyvaudamas grupinėse veiklose, kuriose aktyviai bendrauja. Ugdosi žodinės kalbos supratimą dalyvaudamas vaikų

įvairaus pobūdžio tekstus.	žaidimuose, kuriuose plėtojami kasdienio gyvenimo arba netikėti fantazijos pasaulio siužetai. Kalbos supratimą gilina klausydamasis amžių atitinkančių ir šiek tiek sudėtingesnių įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių (laiškų, raštelių), siedamas skaitomą tekstą su vaizdine informacija ir numanomu kontekstu. Pajuokavimų, dviprasmybių, frazeologizmų, vaizdingos kalbos, perkeltinės žodžių prasmės supratimą skatina mokytojo siūlomos veiklos, susijusios su meninio stiliaus tekstų skaitymu, klausymu, aptarimu, atpasakojimu ar kitos formos perteikimu (vaidinimu, iliustravimu ir pan.). Girdėdamas mokytojo parinktų kitų kalbų (ne gimtosios) garso įrašus, tarmes, svečių iš kitos šalies kalbą, matydamas bendravimą ar pats bendraudamas gestų kalba, susipažįsta su kitų kalbų pasaulio įvairove, supranta kalbą kaip simbolių, žyminčių daiktus, reiškinius, veiksmus ir kt. prasmę. **Nežodinės kalbos suvokimas:** atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine raiška, demonstruodamas augantį kritinį mąstymą apie tai, ką mato ir girdi. Mokytojo inicijuojamas, įsitraukia į alternatyvią komunikaciją, kūrybiškai naudojasi gestais reikšdamas emocijas ir poreikius, bendradarbiaudamas. Nežodinės kalbos suvokimas yra palaikomas ir skatinamas mokytojui pasitelkiant papildomas priemones, pavyzdžiui, emocijų korteles, sutartinius ženklus. **Rašytinės raiškos ir vaizdinės informacijos suvokimas:** dalyvaudamas bendrose ir individualiose veiklose, rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. Įsitraukia į veiklas, susijusias su simboline ir rašytine raiška, kopijuoja ženklus ar nesudėtingus paveikslėlius pagal pavyzdį ar iš atminties. Kartu su mokytoju vartydamas knygeles, žaisdamas kritinio mąstymo pradmenis, pradeda suprasti perkeltines prasmes, stebėdamas ir tyrinėdamas artimiausioje aplinkoje pateikiamą jam aktualią rašytinę ir vizualinę informaciją. Paskatintas mokytojo domisi ir supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas, suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus. Imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide, supranta, kad garsas siejamas su raide, ir kad raidės turi savo pavadinimą bei specifinę grafinę raišką. Dalyvaudamas mokytojo siūlomose veiklose susipažįsta su kitais rašytinės raiškos būdais.
KALBINĖ RAIŠKA **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas **Esminiai gebėjimai** Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja,	***„Aš kalbų pasaulyje“ turinio aspektas: kalbinė raiška.*** **Kalbėjimas:** kalbinės raiškos būdus tyrinėja keisdamas balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodamas garsais ir žodžiais, kurdamas naujadarus, žaisdamas kalba ir kurdamas savo kalbas. Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų, atpažįsta garsus žodyje, skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis. Dalyvauja režisūriniuose, siužetiniuose vaidmenų, žodiniuose, kolektyviniuose ir kituose žaidimuose, kuria naujas patirtis ir kalbines situacijas. Klausosi skaitomų, pasakojamų, vaidmenų tekstų ir siužetų, įgarsintų filmukų ar pasakų, pačiam juos atpasakojant, perkuriant, pratęsiant, suvaidinant, iliustruojant, deklamuojant, kalbantis su mokytoju apie teksto turinį ir prasmes, siejant tekstą su vizualia medžiaga. **Bendravimas ir komunikacija:**

atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.	kalba sau, kitiems, užkalbina, prašo, pašaukia, nurodo kartais laikydamiesi elementarių kalbinio etiketo normų. Dalyvaudamas mokytojo inicijuojamose veiklose mokosi kelti klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas, vaidingus žodžius, argumentuoti, plėtoti diskusijas, reflektuoti savo patirtį, žodinę raišką papildydami išradingais gestais, judesiais, mimika, iliustruodami aplinkos objektais, schemomis, piešiniais. Žaisdamas išplėtotus siužetinius vaidmenų žaidimus įsitraukia į dialogą, polilogą, išbando skirtingas kalbėjimo manieras, mokosi žodinėmis derybomis ir kompromiso paieškomis spręsti kylančius nesutarimus ir problemas. Kartu su suaugusiuoju ir bendraamžiais skaitinėja knygas, kalbasi apie skaitomas ir pasakojamas istorijas, kuria pasakojimus, kalbasi apie tai, ką norėtų patirti ir veikti. Bendrauja natūraliai, prisitaiko prie bendravimo situacijos, aktyviai komunikuoja siekdamas savo tikslų. Bando susikalbėti su kitakalbiais vaikais ar suaugusiaisiais. **Rašytinė kalba:** įsitraukia į įvairias mokytojo siūlomas veiklas, susijusias su galimybe piešti ir rašyti, kopijuoja matomus simbolius, raides, žodžius, kuria savo ženklus ir simbolius, puošia ir apipavidalina užrašytas raides ar ženklus siedamas juos su realiais objektais. Veikia kūrybiškai, įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, žaidimus, kurių metu piešiniais, rašinėjimais, raidėmis pavaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus, rašo žinutes, laiškelius. Suaugusiojo pamokytas, piešiniuose, po darbeliais rašo atskiras raides, savo vardą, paprastus žodelius. Iliustruoja pasakas, pasakojimus, filmukus, iliustracijose parašydami nukopijuotas raides, žodžius. Atranda raides skaitmeniniuose įrenginiuose, sieja jas su ranka užrašytomis bei spausdintomis raidėmis, rašo spausdintines raides ar skaitmenis ranka ir kompiuteriu.
Pasiekimų aprašas: https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf	

UGDYMOSI KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI
Kontekstai: kalbų įvairovės; kultūrinių dialogo; universalaus dizaino mokymuisi; žaismės. **Pedagogo vaidmuo ir ugdymo strategijos:** gyvai skaito vaikams; siūlo aktyvias veiklas ir kasdienės rutinos situacijas, kurios su vaiku aptariamos jų vyksmo metu; palaiko vaikų kalbėjimą; kalbina užduodamas atvirus klausimus; inicijuoja pokalbius; stengiasi suprasti, dėmesingai bendrauti; įsilieti į pokalbį; papildyti, pratęsti vaikų mintis; gyvai pasakoja istorijas; sieja jas su vaizdine informacija; pasakojimus pastiprina jutiminiais pojūčiais. **Metodai, būdai:** aplinkos garsų, garso įrašų, gyvo kalbėjimo, skaitomo, pasakojamo teksto klausymas; pasakojimų, istorijų kūrimas; pasakojimas; režisūriniai, siužetiniai vaidmeniniai, žodiniai žaidimai; lėtas skaitymas; ženklų, simbolių kopijavimas, dėliojimas ant įvairių paviršių; garso įrašų klausymas; pasakų, istorijų iliustravimas. IT priemonių taikymas: išmanieji gaubliai, bee-bot bitutės, merge cube; IT programėlių taikymas: skaitmeninių priemonių rinkinys įtraukiajam ugdymui „EduSensus“ (emokykla.lt); https://www.storyjumper.com/book/search/q/kalbos?, https://ziburelis.lt/, www.frepy.eu, https://wordwall.net/lt; https://www.kasuc.lm.lt/e-priemones/; kalbiniai žaidimai; skaitomos ir nežodiniu būdu pasakojamos istorijos; atliktos veiklos reflektavimas.

Rekomendacijų leidinio pedagogams „Zaismė ir atradimai“ idėjos:

0-3 metų vaikams

- knygelė „Kalbos spintelė“, idėjos: „Lapai“ p.8-12; „Mažieji režisieriai“ p.13-16; „Medis“ p. 17-21; „Pirmųjų žodžių teatras.“ P. 22-25; „Pojūčių ratas. Balta.“ p. 26-30; „Knyga kaip kontekstas“ p. 31-36; „Skaitiniai ne tik suaugusiems“ p. 37-42.

3-6 metų vaikams

- knygelė „Kalbos ir knygos gelmė“, idėjos: „Pokalbis telefonu“ p. 9-13; „Bežodis, bespalvis filmas“ p. 14-18; „Šiltos ir šaltos raidės“ p. 19- 22; „Interjero dizaineriai“ p. 23- 27; „Raidžių ritminė muzika“ p. 28- 33; „Iliustracijų kūrimas“ p. 34-37; „Kai knyga didesnė už mane“ p. 38-42; „Lėtas knygos skaitymas“ p. 43-50; „Skambanti knyga“ p.51- 70 psl.

KŪRYBINGAS
Ugdymosi turinys 0-3 metų vaikams

Ugdymo(si) sritis: „Kuriu ir išreiškiu“	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
MENINĖ RAIŠKA **Vertybinė nuostata** Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. **Esminiai gebėjimai** Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	**DAILĖS SRITYJE** ***„Kuriu ir išreiškiu“ turinio aspektas: dailės raiška*** **Vizualaus pasaulio tyrinėjimas:** stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis. Stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais. Analizuoja, lygina, kategorizuoja, tyrinėja aplinką. Ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius. Naudoja spalvą, apšvietimą, medžiagiškumą, stebi, liečia, mato iš skirtingų perspektyvų aplinkos daiktus ir objektus. **Vizualinės raiškos priemonių ir kuriamų vaizdų tyrinėjimas:** spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, teplioja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. Remdamasis patyrimu pradeda suprasti rankos judesių ir piešimo priemonės paliekamo pėdsako ryšį. Tyrinėja savo keverzones ir terliones, bando apie jas pasakoti. **Erdvinė raiška:** žaidžia su skirtingų dvimačių ir trimačių formų objektais, įvairiomis figūromis, čiupinėja, minko, stebi juos realioje ir virtualioje erdvėje, atranda erdvinį pasaulį ir erdvinės raiškos galimybes. Spontaniškai žaidžia su erdvinei vizualinei raiškai skirtoms priemonėmis ir medžiagomis. **MUZIKOS SRITYJE** ***„Kuriu ir išreiškiu“ turinio aspektas: muzikos raiška*** **Ankstyvasis muzikinis ugdymas(is):** intuityviai domisi aplinka, garsais, bando suprasti aplinkos ir savo muzikinio čiauškėjimo sąsajas. Mėgdžioja aplinkos garsus, sutelkia dėmesį į aplinką, pradeda suvokti struktūrą, atkartoja toninius ir ritminius darinius, pradeda suprasti dainavimo ir kvėpavimo svarbą, skandavimą derina su judėjimu. Mėgdžioja suaugusiuosius: jų judesius, vokalinę ir artikuliacinę raišką. Žaidžia muzikinius žaidimus, įsitraukia į muziką, išlaiko ir plėtoja įgimtą domėjimąsi muzika. Įsitraukia į mokytojo inicijuojamas lopšines, žaidinimus su judesiais, katutes, mylavimus, kykavimus, gyvūnijos apdainavimus, erzinimus ir skaičiuotes. Klausosi įvairių dermių ir intonacijų bei ritminių darinių aplinkoje. Klausydamasis dainavimo be

kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	plačiai juda erdvėje ir žaisdamas su įvairiais objektais bei daiktais, drąsiai tyrinėja jį supančią aplinką. Pamėgdžioja suaugusiųjų veiksmus, nukreiptus į socialines sąveikas su kitais užmezgimą ir palaikymą. **Žaidimas – kaip savo patirčių ir socialinių santykių tyrinėjimas:** įgudęs žaisti režisūrinius žaidimus individualiai arba dviese, pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Prisiimdamas apibendrintus vaidmenis, kuria jam pažįstamas kasdienes socialines situacijas, siekdamas tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas. **Žaidimas – kaip simbolinių taisyklių tyrinėjimas, kūrimas ir laikymasis:** žaidimus su taisyklėmis ima žaisti padedamas labiau įgudusių vaikų arba suaugusiųjų. Pradėdamas nuo paprastų dėlionių, mozaikų, judrių gaudynių, slėpynių ir įvairių stalo žaidimų, palaipsniui pereina prie sudėtingesnių žaidimo formų.
Pasiekimų aprašas: https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf	

Ugdymosi turinys 4-6 metų vaikams

Ugdymo(si) sritis: „Kuriu ir išreiškiu“	
PASIEKIMŲ SRITIS	**UGDYMO(SI) GAIRĖS (IŠ VAIKO PERSPEKTYVOS)**
MENINĖ RAIŠKA **Vertybinė nuostata** Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. **Esminiai gebėjimai** Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	**DAILĖS SRITYJE** ***„Kuriu ir išreiškiu“ turinio aspektas: dailės raiška*** **Vizualaus pasaulio tyrinėjimas:** lankosi meno galerijose, parodose, muziejuose, žiūri kokybišką animaciją, kiną, patiria įvairius vaizduojamojo meno stilius, žanrus, formas. **Vizualinės raiškos priemonių ir kuriamų vaizdų tyrinėjimas:** įsitraukia į mokytojo inicijuojamas kūrybines veiklas, išbando ir tyrinėja įvairias grafinės ir spalvinės raiškos priemones ir medžiagas. **Grafinė ir spalvinė raiška:** piešia ir kuria su įvairiomis priemonėmis ir piešimo įrankiais. Išbando įvairias grafikos technikas (monotipija, lino raižinys, grotažas, koliažas, eksperimentuoja su mišriomis technikomis. Mokytojo paskatintas stebi, analizuoja, aptaria, grožisi savo, kitų vaikų ir profesionalių menininkų sukurtais kūriniais (grafikos ir tapybos darbai, fotografijos ir kt.). Tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes eksperimentuodamas su dažais, juos maišydamas, žaisdamas linijomis, dėmėmis. **Erdvinė raiška:** modeliuoja ir komponuoja dvimates ir trimates figūras veikdamas su įvairiomis medžiagomis: lipdant skirtingų formų objektus, konstruojant erdvinius objektus iš skirtingų medžiagų. Bando atkartoti ar sukurti sudėtingesnius erdvinius objektus. Patiria džiaugsmą kurdamas įvairias dvimates ir trimates figūras, objektus ir kompozicijas iš įvairaus dydžio įprastų ir netikėtų priemonių bei medžiagų: kaladėlių, gamtinės medžiagos, buities rakandų, karštų klijų, antrinių žaliavų, naudoja 3D pieštukus. **MUZIKOS SRITYJE** **Ankstyvasis muzikinis ugdymas(is):** perpratęs muzikos kalbą, susitelkia į savo dainavimą, skandavimą, jį derina su kvėpavimu ir judesiais. Išmoksta vertinti, įsiklausyti, atlikti muziką ir

	renkasi, kas jam patinka. Įvardija muzikines sąvokas (aikštai – žemai; garsiai – tyliai; ilgas – trumpas; tas pats – skirtingas; linksmas – liūdnas). Plečia dainų ir skanduočių repertuarą, mokosi atskirti ar garsai, dariniai ir melodijos yra panašios, ar skirtingos, atpažįsta anksčiau girdėtas melodijas, gali parodyti melodijos slinkį bei kontūrą, suvokia tonacijos centrą. Judesiu rodo muzikinę frazę, vis geriau imituoja pažįstamą medžiagą, gerina kvėpavimo įgūdžius, plečia vokalinį diapazoną, spontaniškai dainuoja dainas, kuriose juntamas metras, pasikartojantys ritmo dariniai ir tonacija. Tyrinėdamas ir išbandydamas garsų pasaulį balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais, lygina, apibūdina, kategorizuoja tuos garsus. Atpažįsta tylą kaip svarbų muzikos elementą. Klausosi muzikos mokytojui taikant įvairius aktyvaus dalyvavimo metodus: piešdamas, judėdamas su priemonėmis ir be jų, pritardamas instrumentais ar kūno perkusija. Klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos. Klausosi muzikos įrašų ir gyvos muzikos. **ŠOKIO SRITYJE** ***„Kuriu ir išreiškiu“ turinio aspektas: šokio raiška.*** **Judesio tyrinėjimas:** judėdamas mėgaujasi įvairiais judesiais, padedamas mokytojų, tyrinėja tempą, ritmą, dinamiką ir erdvę, susipažįsta su judėjimo įvairove, patiria judesio elementus ir jų derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. **Judesio elementai:** juda erdvėje įsivaizduojama vingiuota linija, mokosi koordinuoti savo kūną. Naudoja laisvus tekamuosius judesius, kurie padeda kontroliuoti kūno energiją ir įtampą. Valdo savo kūną: juda ta pačia puse, išlaiko pusiausvyrą, demonstruoja lankstumą, reguliarų ir gilų kvėpavimą. Atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus vietoje ir persikeliant erdvėje (šuoliukai, pritūpimai, sukiniai, paprasti žingsneliai). Spontaniškus judesius keičia į sąmoningai struktūruotą judesių seką. **Šokio kultūra:** dalyvauja kūrybiniuose šokio žaidimuose, projektuose. Šokdamas šokius susipažįsta su įvairiomis kultūromis, jas patiria, atranda skirtingus mokymosi būdus (šokti vienam, šokti poroje, šokti ratelyje ir kt.) **TEATRO SRITYJE** ***„Kuriu ir išreiškiu“ turinio aspektas: teatro raiška.*** Kartu su bendraamžiais ir suaugusiaisiais tyrinėja temas, kylančias iš jo patirčių, vaizduotės, įkvėptas skaitomų literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių. Stebi ir dalyvauja teatro pastatymuose ikimokyklinio amžiaus vaikams: šokio, lėlių, dramos, operos ir kt. Dalinasi ir reflektuoja savo patirtis. Drauge su suaugusiuoju dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose (tradicinėse šventėse, renginiuose, pasakų vaidinimuose su lėlėmis ir pan.). Žaisdamas naratyvinius žaidimus, kuria savo išgalvotas pasakas, istorijas ir jungia į bendrą siužetą.
ESTETINIS SUVOKIMAS **Vertybinė nuostata** Domisi, gėrisi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka.	***„Kuriu ir išreiškiu“ turinio aspektai: žaidimo raiška, dailės raiška, muzikos raiška, šokio raiška, teatro raiška.*** Jautrumas vizualiojo pasaulio ypatumams plėtojasi įstaigoje estetiškai ir saikingai naudojant spalvą, apšvietimą, medžiagiškumą, turint galimybę aplinkos daiktus ir objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų ir pan. Grafinė ir spalvinė raiška tampa įvairesnė, meninių sąvokų žodynas platesnis, kai mokytojo paskatintas stebi, analizuoja,

Esminiai gebėjimai Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	aptaria, grožisi savo, kitų vaikų ir profesionalių menininkų sukurtais kūriniais. Pažįsta ir patiria teatro meno reiškinius įstaigoje ir už jos ribų stebėdamas ir dalyvaudamas teatro pastatymuose ikimokyklinio amžiaus vaikams: šokio, lėlių, dramos, operos ir kt. Stebi įvairius vaidinimus, koncertus, lankosi parodose, muziejuose, dalyvauja renginiuose. Samprotauja apie tai, ką pamatė, išgirdo, kas patiko, kokias emocijas sukėlė ir pan. Pats stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Kitiems girdint ir matant pasidžiaugia savo ir kitų kūryba, demonstruoja kūrinėlius parodėlėse, sudaro individualius albumus, kaupia darbelius aplankuose. Klausosi muzikos kūrinių, stebi šokius, dailės darbelius, vaidinimus ir apibūdina palygindamas, kas patiko arba nepatiko. Pakomentuoja, kurie kūriniai jam gražūs, pagrindžia savo nuomonę, geranoriškai išklauso kitų. Klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kad būtų kuriama turtinga muzikinė aplinka ir dedamas pagrindas platesniems muzikiniams pasirinkimams, formuojamas estetikos pojūtis. Noriai tvarko, puošia savo grupės, žaidimų aikštelės aplinką. Tyrinėdamas aplinką atranda gražius daiktus, gamtos ar miesto vaizdus. Diskutuoja, ką jis galėtų pakeisti aplinkoje, kad būtų gražiau.
GEBĖJIMAS ŽAISTI **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. **Esminiai gebėjimai** Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	***„Kuriu ir išreiškiu" turinio aspektas: žaidimo raiška.*** **Žaidimas – kaip savo kūno galimybių tyrinėjimas:** su suaugusiaisiais žaismingai kuria bendravimo „kalbą" ir išgyvena bendrumo jausmą. Dalyvaudamas abipusiuose žaidinimuose pažįsta savo kūno ribas ir galimybes, veido, balso išraiškingumą ir išmoksta inicijuoti bei palaikyti žaismingas socialines sąveikas, susikurdamas artimumo ir saugumo jausmą. **Žaidimas – kaip aplinkos ir veikimo su aplinkos tyrinėjimas:** žaidžia su tikslingai atrinktais žaislais (lėlėmis, mašinytėmis, gyvūnėliais, indeliais ir kt.). Žaidžia mokytojui su juo inicijuojant paprastą žaidimą, palaipsniui į jį įtraukiant daugiau žaidėjų ir pamažu perleidžiant žaidimo iniciatyvą vaikams. **Žaidimas – kaip savo patirčių ir socialinių santykių tyrinėjimas:** žaidžiant nuolat žaidimo gebėjimai tobulėja, ima žaisti didesnėse grupelėse, išmoksta tikslingai kurti žaidimo erdves ir konstruoti sudėtingesnius žaidimo siužetus, pasitelkdamas vaizduotę ir įtraukdamas fantastinių elementų. Prieš žaisdamas aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus. Mokytojo paskatintas jungiasi į kolektyvinius režisūrinius žaidimus kurdamas ilgalaikius žaidimo pasaulius mėgstamų knygų, pasakų ir kino filmų pagrindu, lengvai įtraukia kitus grupės vaikus, mielai kviečia suaugusiuosius. **Žaidimas – kaip simbolinių taisyklių tyrinėjimas, kūrimas ir laikymasis:** įgudęs žaisti žaidimus su taisyklėmis noriai žaidžia mokytojo pasiūlytus didaktinius ugdomojo pobūdžio žaidimus ir pats pradeda juos kurti. Kuria savo žaidimus ir juos žaidžia su grupės draugais ir mokytojais.

UGDYMOSI KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI
Kontekstai: kūrybinių dialogų; universalaus dizaino mokymuisi; žaismės; judraus patirtinio ugdymosi. **Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos:** skatina vaikų įsitraukimą spontaniškai tyrinėti, eksperimentuoti ir išbandyti kūrybines medžiagas bei priemones, sukuriant asmeninio pasirinkimo

galimybes; pozityviai reaguoja į jų kūrybinį procesą, padėdamas jiems tęsti ir įgyvendinti savo idėjas; skatina vaikų žaismingumą, simbolinį mąstymą ir socialinį bendravimą, kuriant ir įvaldant įvairias žaidimo formas bei stiprinant improvizacinius įgūdžius.

Metodai, būdai: kvėpavimo pratimai; garsų tyrinėjimai; muzikavimas kūno perkusija, instrumentais; muzikos klausymas aktyviai dalyvaujant; laisvas judėjimas; judėjimas pagal struktūruotą judesių seką; skirtingi šokimo būdai; menų integracija; įvairios meninės veiklos; lankymasis parodose, muziejuose, spektakliuose; kūrybiniai žaidimai; vaidmenų kūrimas; improvizacija; dalyvavimas įvairaus žanro spektakliuose; atliktos veiklos reflektavimas.

Rekomendacijų leidinio pedagogams „Zaismė ir atradimai" idėjos:

0-3 metų vaikams

- knygelė „Puodų orkestras", idėjos: „Garsas garsas, ką aš girdžiu", p. 24-28, „Skambanti skarelė", p. 29-33; „Didelė-maža spalvota žuvis", p.8-13, „Trepsinčios kojytės", p.14-18, „Būgnas pradeda kalbėti", p. 19-23, „Skambantys puodai", p. 34-38.
- knygelė „Kalbos spintelė", idėjos:: „Pojūčių ratas. Balta.", p. 26-30, „Skaitiniai ne tik suaugusiems", p. 37-42.
- knygelė „Medžiagų dialogai", idėjos „Purvo piešiniai. Linija ir dėmė.", p. 18-22, „Šešėlių piešiniai", p. 27-30, „Tekstilės ir pirštukų dialogas", p. 8-12, „Judantys voleliai", p. 23-26.

3-6 metų vaikams

- knygelė „Pasaulis be sienų", idėjos: „Ten gyveno pirmieji žmonės", p. 67-81, „Muzikinė skaičių mašina", p. 43-50 , „Dainoje – pasaulis", p. 60-66, „Tolimiausias žemynas" p. 82-90, „Šokyje pasaulis", p. 52-59, „Sėjau rūtą, sėjau mėtą, sėjau lelijėlę", p. 23-29, „Net ožys žino, kad vilkas yra žvėris", p. 30-35.
- knygelė „Kalbos ir knygos gelmė", idėjos: „Iliustracijų kūrimas", p. 34-37, „Interjero dizaineriai", p. 23-27, „Raidžių ritminė muzika", p. 28-33.
- knygelė „Kūrybiniai dialogai", idėjos: „Popieriaus ir virvės dialogas", p. 8-13, „Vielos ir polietileno dialogas", p. 14-18, „Popieriaus ir molio dialogas", p. 19-24, „Daikto ir piešinio dialogas", p. 25-29, „Judesio ir grafinės raiškos dialogas", p. 30-34, „Judesio ir molio dialogas", p. 35-38.

4.2. BENDRAVIMAS IR BENDRADARBIAVIMAS SU ŠEIMA

Lopšelyje-darželyje kuriama atvira ugdymo(si) kultūra, kurioje šeima yra svarbi sprendimų priėmimo dalis. Pedagogai inicijuoja saugią, atvirą ir šeimai draugišką aplinką, kviečia bendrauti ir bendradarbiauti. Tėvai (globėjai) pripažįstami tiesioginiais ugdymo proceso dalyviais-partneriais, drauge su pedagogais susitariantys dėl lūkesčių, sprendžiantys vaiko ugdymo turinio planavimo, rezultatų vertinimo, švietimo pagalbos teikimo vaikui, šeimai, mokytojui klausimus. Tėvų (globėjų) ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu, abipuse pagarba, dėmesiu, lygiaverte, dialogine partneryste. Su vaikų priežiūra ir ugdymu susiję klausimai sprendžiami komunikuojant, tariantis, konsultuojantis su šeimomis. Bendraujant ir bendradarbiaujant su šeimomis užtikrinamas ugdymo tęstinumas ir kokybė, puoselėjamos bei gerbiamos šeimos tradicijos, kultūra, vertybės.

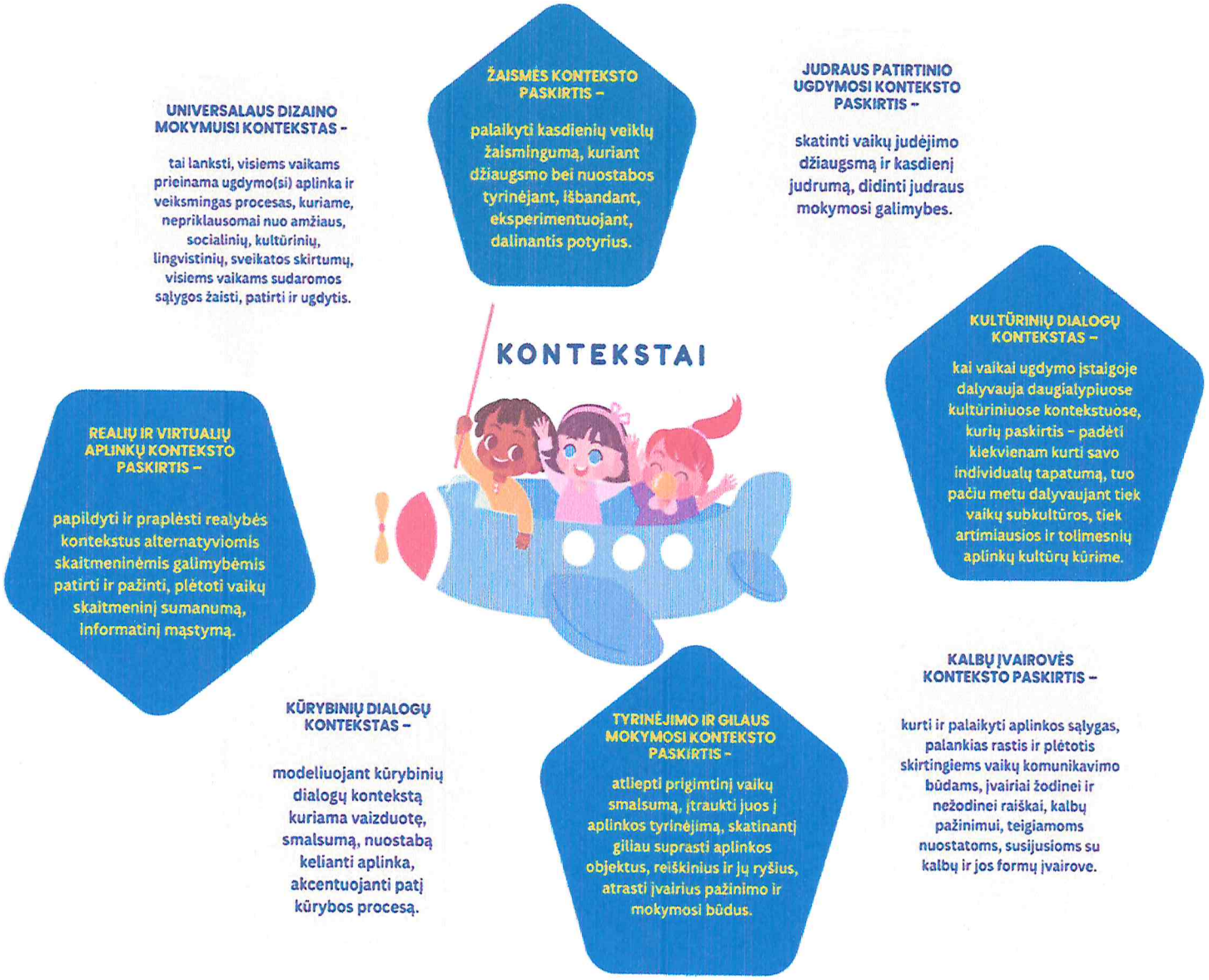
Tėvai (globėjai) skatinami įsitraukti ir dalintis pastebėjimais apie vaiką, šeimos lūkesčius, vaiko pažangą ir ūgtį, ugdymo(si) planavimą. Komunikuojama kasdieninių trumpų pokalbių metu atvedant ir pasiimant vaiką. Ne mažiau nei du kartus per metus organizuojami grupių tėvų (globėjų) susirinkimai, vyksta iš anksto suplanuoti individualūs pokalbiai tarp mokytojo ir tėvų (globėjų). Esant poreikiui, susitariama dėl susitikimo ar konsultacijos. Šeimos ne tik informuojamos, konsultuojamos jiems rūpimais, su vaiku susijusiais klausimais, bet ir kviečiamos dalyvauti vaikų ugdymo(si) procese.

Tėvai (globėjai) informaciją, susijusią su vaiko ugdymusi, gauna elektroninėje sistemoje „Mūsų darželis", uždarose grupių socialinių tinklų grupėse. Jie įtraukiami į apklausas apie Lopšelio-

darželio veiklos kokybę. Vaikui pradėjus lankyti Lopšelį-darželį, susitariama kaip palengvinti vaiko adaptaciją. Švietimo pagalbos specialistai, vadovai, mokytojai konsultuoja tėvus globėjus adaptacijos, ugdymo(si), švietimo pagalbos teikimo klausimais. Šeimos nariai kviečiami organizuoti ugdomąsias veiklas, aktyviai dalyvauti Lopšelyje-darželyje vykstančiuose renginiuose.

4.3. UGDYMO(SI) APLINKOS

Lopšelyje-darželyje ugdymo(si) aplinka laikoma „trečiuoju ugdytoju“, kurioje vaikas turi pakankamai kūrybinių priemonių, eksperimentuoti ir išreikšti savo supratimą apie jį supantį pasaulį. Vidaus ir lauko aplinkoje kuriami vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinantys ilgalaikiai ir trumpalaikiai „čia ir dabar“ ugdymo(si) kontekstai, kurių bendrakūrėjai, autoriai yra vaikai. Kuriant ugdymo(si) kontekstus vaikams sudaromos galimybės pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, laiką, veikti vienam ar bendradarbiaujant, skirtingais būdais pristatyti veiklos rezultatus (žr. 3 pav. Ugdymo(si) kontekstai).

3 pav. Ugdymo(si) kontekstai

Vaikų ugdymo(si) kontekstai yra aktuali nauja ugdymo(si) aplinkos modeliavimo kryptis. Kuriant ugdymo(si) kontekstus dėmesio centre yra vaikams aktuali, dėmesį patraukianti, skatinanti veikti, vaikų iniciatyvoms atvira, estetiškai patraukli aplinka. Kontekstams būdinga kryptinga vaikų veiklą inicijuojanti idėja ar iššūkis, mokytojui tikslingai parenkant ir tam tikru būdu išdėliojant priemones, sukuriančias netikėtumo momentą. Kontekstai skatina autentiškus vaikų sumanymus, palaiko ilgalaikį domėjimąsi ir gilina supratimą. Tame pačiame ugdymosi kontekste vaikai turi galimybę veikti ir save išreikšti skirtingai.

V. VAIKŲ UGDYMO(SI) PAŽANGA, UGDYMO(SI) TĘSTINUMAS

Lopšelyje-darželyje vaikų pasiekimų įrodymų kaupimas ir pasiekimų dokumentavimas bei stebėsena vykdoma naudojantis vaikų, dalyvaujančių ikimokyklinio ugdymo programoje, pasiekimų stebėsenos priemone „Pasiekimų žingsneliai“. Priemonė naudinga stebint, dokumentuojant, planuojant ir reflektuojant vaikų grupės arba konkretaus vaiko ugdymąsi. Šios priemonės pagalba:

- stebime ir fiksuojame vaikų pasiekimus bei pažangą, juos reflektuojame, tikslingai planuojame ir vykdome tolesnį kiekvieno vaiko ir vaikų grupės ugdymą(si);
- įtraukiame vaikus į savo mokymosi stebėseną ir ugdymo planavimą;
- padedame tėvams (globėjams) suprasti, ką ir kaip vaikai ugdosi, užtikrinant ugdymo(si) šeimoje ir mokykloje dermę;
- užtikriname nuoseklų, tęstinį, paremiantį, integralų kiekvieno vaiko ir vaikų grupės ugdymosi pažangos stebėjimo, ugdymo(si) planavimo ir reflektavimo procesą;
- padedame kokybiškai vykdyti mokyklos ikimokyklinio ugdymo programą, parengtą pagal „Ikimokyklinio ugdymo programos gaires“ (2023).

Nuolat stebime ir dokumentuojame vaikų pasiekimus siekiant geriau pažinti kiekvieną vaiką ir numatyti jo ugdymo(si) perspektyvą. Mums svarbu žinoti, ką vaikas jau geba, ko ir kaip mokosi, kokia jo pažanga atskirose pasiekimų srityse, atskleidžiant vaiko galias ir švietimo pagalbos poreikį. Lopšelyje-darželyje vaikų pažangos stebėsenos sistema padeda derinti vaiko, tėvų (globėjų), mokytojų, švietimo pagalbos specialistų lūkesčius dėl vaiko tolesnio ugdymo(si), siekiant visų ugdymo(si) proceso dalyvių kryptingo įsitraukimo į ugdymo(si) procesą. Siekiame užtikrinti aukštą ugdymo(si) kokybę bei visų vaikų individualių poreikių tenkinimą.

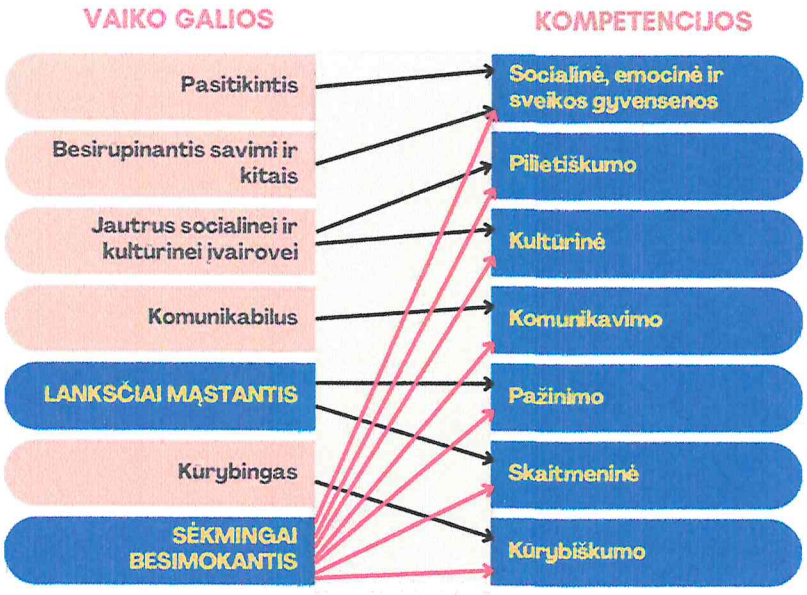
Vaikų pažanga ir pasiekimai dokumentuojami pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą, kurį sudaro 18 vaiko ugdymo(si) pasiekimų sričių. Šis aprašas padeda sekti vaiko pažangą, raidos ypatumus, stipriąsias ir tobulintinas sritis.

Informacija apie vaiko pasiekimus kaupiama vaiko pasiekimų aplankale, kurį galime rasti kiekvienoje grupėje ir el. dienyno „Mūsų darželis“ informacinėje sistemoje. Vaiko pasiekimai fiksuojami trumpais komentarais, nurodant ugdymo(si) pasiekimų sritį ir pasiekimų žingsnį, kurį yra pasiekęs vaikas, vaiko pažangą, vaiko stiprybes ir tolesnio tobulėjimo žingsnius. Pedagogai surinktus reikšmingus vaikų ugdymo(si) proceso ir pasiekimų įrodymus analizuoja ir atsižvelgiant į vaikų pasiekimus bei pažangos analizės rezultatus planuojamas tolimesnis ugdymo(si) procesas. Pedagogai ne rečiau nei kas dvi savaites dokumentuoja, fiksuoja vaikų pažangos ir pasiekimų įrodymus.

Tėvai (globėjai) individualių pokalbių metu ne rečiau nei kas dvi savaites informuojami apie vaikų pažangą ir pasiekimus. Siekiant grįžtamojo ryšio dėl vaikų pasiekimų ir pažangos, individualių susitikimų metu diskutuojama apie vaiko pasiekimus ir daromą pažangą, teikiamos rekomendacijos dėl vaiko ugdymo(si) Lopšelyje-darželyje ir šeimoje.

Pedagogai, vykdydami vaiko pasiekimų ir pažangos stebėseną ir dokumentavimą, vadovaujasi Lopšelio-darželio Vaiko pasiekimų ir pažangos stebėsenos ir dokumentavimo tvarkos aprašu.

Lopšelio-darželio mokytojai, švietimo pagalbos specialistai, siekdami vaikų ugdymo(si) dermės ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo(si) tęstinumo, užtikrina ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų vaiko galių ir priešmokyklinio ugdymo(si) kompetencijų dermę (žr. 4 pav. Vaiko galių ir kompetencijų atitikties schema).

4 pav. Vaiko galių ir kompetencijų atitikties schema

Užtikrinant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) dermę, Programa įgyvendinama lanksčiai, atsižvelgiant į vaikų amžių, raidos ypatumus, poreikius, interesus, socialinį, kultūrinį bei kalbinį kontekstą, siekiant vaiko sampratos kaitos.

LITERATŪRA

1. Geros mokyklos koncepcija. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308.
2. Ikimokyklinio ugdymo programos gairės (2023, suvestinė redakcija nuo 2024-02-15), prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/be8a5a304add11ee9de9e7e0fd363afc/asr
3. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas (2024), prieiga per internetą https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf
4. Ikimokyklinio ugdymo metodinės medžiagos priemonių rinkinys „Žaismė ir atradimai“ (2021), prieiga per internetą: https://emokykla.lt/metodine-medziaga/medziaga/perziura/286?r=1
5. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991, suvestinė redakcija nuo 2025-01-01 iki 2025-12-31), prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr
6. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996, suvestinė redakcija nuo 2024-11-01), prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.26397/asr
7. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992), prieiga per internetą: https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija20220522.htm
8. Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo asmenims tvarkos aprašas (2011, suvestinė redakcija nuo 2025-01-14), prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.403927/asr
9. Universalaus dizaino mokymuisi gairės: mokymosi kelias kiekvienam ir kiekvienai. Vilnius: Europos socialinio fondo agentūra, 2023.
10. Vaiko gerovės politikos koncepcija (2003), prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.211767
11. Vaiko teisių konvencija (1992, patikslintas vertimas 2022) , prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c693ef61136211edb36fa1cf41a91fd9?jfwid=3d1764h54